

Újságírás, drónok és a jog

DAVID GOLDBERG*

1. Bevezetés

1.1. Drónok, drónújságírás és a drónok használatának joga hírértékű információk gyűjtése céljából

A drónok (távirányítású légi járművek) használatának újságírás és információk gyűjtése céljából (drónújságírás – *dronalism*)¹ első átfogó elemzése a „Remotely Piloted Aircraft Systems and Journalism: Opportunities and Challenges of Drones in News Gathering” című jelentésben volt olvasható, amelyet az Oxfordi Egyetemen a Reuters Institute for the Study of Journalism készített.² Ez az alkalmazás más, mint a szinte naponta megjelenő milliányi egyéb, polgári vagy kereskedelmi célokat szolgáló drónalkalmazás.³ Egyedisége abban rejlik, hogy egy alapvető em-

* A University of London Institute of Computer and Communications Law in the Centre for Commercial Law Studies, Queen Mary Senior Visiting Fellow-ja; a Los Angeles-i Southwestern Law School adjunktusa. A cikk az MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoport keretében zajló, „Az európai médiajogi gondolkodás” című kutatási program eredményeként született meg. Eredeti, angol nyelvű címe és megjelenési helye: Journalism, drones (remotely piloted aircraft) and law. In András KOLTAY (ed.): *Comparative Perspectives on the Fundamental Freedom of Expression*. Budapest, Wolters Kluwer, 2015. 271–296. A fordítást a szerző engedélyével közöljük.

¹ <http://richardjonesjournalist.com/tag/dronalism/>; a jogi és egyéb kérdések szisztematikus, átfogó elemzését l. Donna A. DULO (ed.): *Unmanned Aircraft in the National Airspace: Critical Issues, Technology, and the Law*. Chicago, American Bar Association, 2015.

² David GOLDBERG – Mark CORCORAN – Robert PICARD (Reuters Report): Remotely Piloted Aircraft Systems and Journalism: Opportunities and Challenges of Drones in News Gathering. Reuters Institute for the Study of Journalism (2013), <http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/Remotely%20Piloted%20Aircraft%20and%20Journalism.pdf>. L. még Nabih SYED – Michael BERRY: Journo-Drones: A Flight over the Legal Landscape, http://www.lskslaw.com/documents/CL_Jun14_v30n4_SyedBerry.pdf. A Reuters munkájára két 2011-es amerikai fejlemény is katalizátorként hatott: az egyik a drónújságírással foglalkozó Drone Journalism Lab felállítása, a másik a Drónújságírók Szakmai Társaságának megalapítása volt, <http://www.dronejournalism.org/>. A londoni Frontline Club (újságírók számára) 2013 novemberében konferenciát rendezett a „Drónújságírás: az információgyűjtés jövője” címmel, <http://www.frontlineclub.com/drone-journalism-the-future-of-news-gathering>; 2014 februárjában jelen cikk szerzője (társ)szervezőként közreműködött egy konferencia megszervezésében a Los Angeles-i Southwestern Law Schoolban, a konferencia címe „Drónok használata a hír-és szórakoztatóiparban: jogi és szabályozási kérdések” volt, <http://videolibrary.swlaw.edu/drones/>

³ L. pl. One Man and His Drone: Meet Shep, the Flying „Sheepdog”, <http://www.telegraph.co.uk/men/the-filter/virals/11503611/One-man-and-his-drone-meet-Shep-the-flying-sheepdog.html>; l. még Top 10 Drone Startups, <http://www.lightreading.com/drones/top-10-drone-startups/d/d-id/714873>. Az Egyesült Arab Emírátsok kezdé-

beri jog áll a középpontjában, a véleménynyilvánítás szabadságához való jog általában, és annak különböző elemei, különösen a nyilvánosság információszerzéshez és gondolatokhoz jutáshoz való joga, a hírgyűjtést szolgáló tevékenységekhez való jog, valamint a kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés joga. Noha az összes „pilóta nélküli rendszert [*sic*] az információgyűjtés eszközeként használják”,⁴ a drónújságírásnak *szándékoltan* az a célja, hogy közvetlen vagy közvetett módon képeket osszon meg a nyilvánossággal. Ezért különösen aggasztó, ha a drónok használatát kategorikusan tiltják. Egy általános, mindenre kiterjedő tiltás *a fortiori* kiterjedne a hírgyűjtésre is. A cikk megírása idején pl. India épp a drónokra vonatkozó szabályozás bevezetését fontolgatja. A *Times of India* arról adott hírt, hogy

„A kormány bejelentette, hogy [...] a légiközlekedési szabályozó hatóság egy átmeneti működési iránymutatást dolgoz ki a drónok vagy pilóta nélküli légijármű-rendszerek (*unmanned aircraft systems* – UAS) polgári célú felhasználására. Mahesh Sharma, a polgári légiközlekedésért felelős államtitkár a kérdések órájában elmondta a Lok Sabhának (az indiai alsóházak), hogy a Polgári Légiközlekedési Főigazgatóság átmeneti működési iránymutatást dolgoz ki a pilóta nélküli légijármű-rendszerek polgári célú felhasználására. Írásbeli válaszában a miniszter kifejtette: »A szabályozás elfogadásáig *semmilyen civil ügynökség, szervezet vagy magánszemély sem indíthat az indiai polgári légterben semmilyen célból pilóta nélküli légijárművet.*«⁵ (Kiemelés tőlem.)

Még a fizetett drónújságírói tevékenységre, egyéni kérvény vagy kérelem alapján, *ad hoc* engedélyek kiadása is problematikus. 2014 közepén pl. az Amerikai Szövetségi Légiközlekedési Ügynökség bejelentette, hogy elbírálja annak a „hét, légi fotózással és videokészítéssel foglalkozó vállalatnak a kérelmét, amelyek szabályozás alóli mentességet kértek, ami lehetővé tenné a film- és televízió-ipar számára, hogy ez alkalommal először, a Szövetségi Légiközlekedési Hatóság (Federal Aviation Administration) engedélyével használjanak pilóta nélküli légijárműveket.”⁶ Kommentárjában Timothy Ravich megjegyzi (főleg a filmgyártó vállalatokkal kapcsolatban):

„Mindenesetre, bár ez a lépés a helyes irányba mutat – a felhatalmazással rendelkező, a biztonságra odafigyelő »drónhasználókat« jutalmazva –, nincs összhangban a szólásszabadság Első Alkotmánykiegészítésben található garanciájával. Nem számít-e a film is egyfajta kifejezésformának? [...]”

ményezett egy egymillió dollár díjazású „Drones for Good” (Drónokkal jó célok érdekében) versenyt, l. <http://www.dronesforgood.ac/en/about/>; l. még Humanitarian UAV Mission to Vanuatu in Response to Cyclone Pam, <http://irevolution.net/2015/03/29/pictures-uav-mission-cyclone-pam/>

⁴ Mike Greeson (Senior Business Development Manager): Editorial. *AUVSI Unmanned Systems*, March 2015.

⁵ <http://timesofindia.indiatimes.com/india/DGCA-developing-guideline-for-civil-use-of-drones-Govt/articleshow/46586949.cms>; l. még R. SWAMINATHAN: Drones & India: Exploring Policy and Regulatory Challenges Posed by Civilian Unmanned Aerial Vehicles. Observer Research Foundation, 2015, <http://bit.ly/1IHMZ6c>

⁶ Federal Aviation Administration: Seven Companies Petition to Fly Unmanned Aircraft Before Rulemaking is Complete, http://www.faa.gov/news/press_releases/news_story.cfm?newsId=16294, ezek száma a közelmúltban majdnem 100-ra emelkedett, mivel a „csopartos mentességre” vonatkozó eljárás ezt lehetővé teszi. A 2012-es Szövetségi Légiközlekedési Hatóság korszerűsítésére és reformjára vonatkozó törvény 333. szakasza értelmében megítelt mentességek (a cikk írásának pillanatában érvényes) listáját és elemzését l. <http://dronecenter.bard.edu/the-drone-exemptions/>; <<http://www.uasmagazine.com/articles/1050/faa-approves-massive-round-of-uas-exemptions>

*Mentesít majd a Hatóság bizonyos filmstúdiókat a szabályozás alól, másokat pedig nem?*⁷ (Kiemelés tőlem.)

Amennyiben a szabályozó engedélyezi az ilyesfajta felhasználást – vagy talán legtöbbször nem engedélyezi –, a következő kérdések merülnek fel: megfelelően végezte-e el az adott hatóság az ilyenkor szükséges mérlegelést a véleménynyilvánítás szabadságával kapcsolatosan, pl. a döntés meghozatalakor átgondolta-e, hogy „egy demokratikus társadalomban szükséges-e” bármilyen tiltás?⁸ Mennyire átlátható és számon kérhető a döntéshozatali eljárás? Következetes-e a hatóság a döntések meghozatalakor? És ami a legfontosabb: van-e lehetőség egy független fórumhoz fellebbezni a hatóság döntésével szemben? Ahogy a médiajogászoknak lassan hozzá kell szokniuk és meg kell érteniük a jog ezen (számukra) új területét, úgy a légitársasági szabályozó hatóságoknak is meg kell érteniük, mennyi minden függ a döntéseiktől, és mennyi mindenre van hatással a döntéshozatali folyamat akkor, ha az adott kérdés közérdekű, és érinti „a nyilvánosság jogát arra, hogy értesüljön” bizonyos kérdésekről.

1.2. Terminológia

A „drón” mára, legalábbis az angolban, a *lingua franca*, a közös nyelv részévé vált.⁹ Steve Zaloga egy, a *Defense News*-nak írt levelében összefoglalja, hogyan lett a méhészeti szakkifejezésből az említett repülő tárgyak megjelölésére használt szó:

„Az amerikai katonai terminológiában a drón a távirányítású repülőgép egyik legrégebbi hivatalos elnevezése. 1935-ben, a haditengerészetet irányító William Standley admirális Britanniába tett látogatásakor mutatták be a királyi haditengerészet új, DH 82B Queen Bee elnevezésű távirányítású repülőgépét, amelyet légvédelmi tüzérségi gyakorlatok alkalmával használtak. Visszatérését követően Standley megbízta Delmer Fahrney parancsnokot, a Haditengerészeti Kutató Laboratórium Rádiós Osztályának vezetőjét azzal, hogy dolgozzanak ki egy hasonló rendszert, amit az USA haditengerészetének tüzérségi kiképzésében lehetne használni. Fahrney a »drón« elnevezést a Queen Bee (méhkirálynő) előtti tisztelgésnek szánta. A drón több évtizeden át a céldrónok hivatalos, az amerikai haditengerészet által használt megnevezése lett.”¹⁰

Ebben a fejezetben ezért a továbbiakban a „távirányítású légi jármű” (remotely piloted aircraft – RPA) szerepel a „drón” helyett. Műszaki szempontból ez a pontos megnevezés, és összhangban van a Nemzetközi Polgári Repülési Szervezet (ICAO) 2015. márciusi *Manual on Remotely*

⁷ Timothy RAVICH: And the Drone Goes to..., <http://droninglawyer.com/2014/06/03/and-the-drone-goes-to/>

⁸ Ahogy számos engedélyezési eljárás esetében, úgy itt is felmerül, hogy *van lehetőség* az eljárással való visszaélésre – jelen esetben ez valamiféle közvetett cenzúra alkalmazását jelenti.

⁹ L. pl. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/drone>. Felhívjuk azonban a figyelmet arra, hogy ezzel az írással kapcsolatban a drónt nem annak első vagy akár második jelentésében használjuk, sőt! Skóciában a „drón” a skót duda egy apró alkatrészét jelenti, l. [http://en.wikipedia.org/wiki/Drone_\(music\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Drone_(music))

¹⁰ Idézi Ben ZIMMER: How „Drone” got off the ground, <http://www.visualthesaurus.com/cm/wordroutes/how-drone-got-off-the-ground/>

*Piloted Aircraft Systems*ben található Glosszáriumával, amelyben nem szerepel a „drón” kifejezés.¹¹ Az RPA definíciója: „pilóta nélküli légitánc, amelyet egy távoli pilótaállomásról vezérelnek”.¹²

A „távírányítású légitánc” kifejezés használata a „drón” helyett, azaz a jármű távolról történő irányítása a fizikailag is a fedélzeten lévő pilóta által történő irányítással szemben szintén egy kevésbé ismert történelmi ténynek állít emléket: a távolról vezérelt járművek technológiája Nikola Teslának, egy szerb származású amerikaiak köszönhető.¹³ Ő szabadalmaztatta a „teleautomatont” (bár egy hajóval összefüggésben), kiemelve azt a tényt, hogy vezető nélküli táv-irányítás felszíni és vízi (felszíni és víz alatti), valamint légitáncok esetében is alkalmazható. Tesla 1898 szeptemberében a Madison Square Garden első elektronikai kiállításán mutatta be találmányát.¹⁴ Három lényeges momentum van:

- a jármű „pilóta nélküli” – amennyiben fedélzetén nem tartózkodik emberi lény/pilóta;
- a jármű légitánc; és
- a légitánc nem önálló, hanem emberi vezérlésű, ám a vezérlés egy távoli pontról történik.

Tehát, bár gyakran *nevezik* „pilóta nélkülinek” (egyszerűen azért, mert nem tartózkodik ember a fedélzeten), maga a *rendszer*, ideértve az RPA-t is, nem „pilóta nélküli” a szó szorosán vett értelmében. Van egy kezelője, a „vezérlő pilóta”, aki működteti és (remélhetőleg) ellenőrzi/figyelemmel követi, és ideális esetben ezt egy megfigyelővel együtt végzi. Sőt lehetséges, hogy van egy harmadik szereplő is, aki a hasznos terhet működteti, például videokamerát vagy adaterzékelőket. A legtöbb ilyen helyzetben az RPA egy ember-gép- vagy táv-irányítású légitánc-*rendszer* (RPAS) része, amelyet az ICAO *Kézikönyv* Glosszáriumában a következőképpen definiálnak: „Táv-irányítású légitánc, annak kapcsolódó távoli pilótaállomása(i), a szükséges irányító és ellenőrzési kapcsolatok és egyéb, a típustervben specifikált alkotórészei.”¹⁵

A definíciós kérdések mellett a jogi felelősség szempontjából a következő elemek is lényegesek: A táv-irányítású légitáncok össze *fognak* ütközni más táv-irányítású légitáncokkal

¹¹ L. http://www.dronezine.it/wp-content/uploads/2015/03/10019_cons_en-Secured-1.pdf. A SARP (ICAO-szabványok és ajánlott gyakorlatok) 2018-ig nem kerül elfogadásra. Az ICAO 2005 óta ezen a területen végzett tevékenységének áttekintését l. ICAO Develops the Global Regulatory Framework for UAS, <http://mycoordinates.org/%E2%80%9Cicao-develops-the-global-regulatory-framework-for-uas%E2%80%9D/>

¹² Korábbi definíció szerint „olyan légi jármű, amelynek pilótája nem tartózkodik a jármű fedélzetén”. ICAO, Unmanned Aircraft Systems, Cir 328 AN/190 2011, http://www.icao.int/Meetings/UAS/Documents/Circular%20328_en.pdf

¹³ Ő a névadója a belgrádi nemzetközi repülőtérnek, l. <http://www.beg.aero/en/home>

¹⁴ Sun SACHS: How Tesla's 1898 Patent Changed the World. <http://teleautomaton.com/post/1373803033/how-tesla-1898-patent-changed-the-world>. 1898-ban egy esős szeptemberi napon mutatta be Nikola Tesla a Madison Square Gardenben rendezett első elektronikai kiállításon új találmányát, amelynek a „teleautomaton” nevet adta. A találmány a világ első rádióvezérlésű eszköze volt egy hajómodell formájában. Két eszközt mutatott be: az egyiket a víz felszínén lehetett táv-irányítással működtetni, a másikat pedig rejtett antennatekerccs segítségével a víz alatt. L. még Austin WEBER: Nikola Tesla: Father of Unmanned Vehicle Technology, <http://www.assemblymag.com/articles/87689-nikola-tesla-father-of-unmanned-vehicle-technology>; Tesla Memorial Society of New York; Nikola Tesla Museum; a szabadalommal és a mozgó vízi vagy egyéb járművek irányítási módszerével és az arra szolgáló eszközzel kapcsolatban l. <http://www.google.com/patents/US613809>

¹⁵ ICAO (11. lj.).

vagy pilótával rendelkező légi járművekkel, vagy a GPS-koordinátákat veszítik el, vagy az akkumulátor elvesztése/lemerülése vagy a szoftver meghibásodása miatt zuhannak le. A Reuters-jelentés megjegyzi:

„Távírányítású légi jármű-rendszer alkalmazása esetén a médiahasználóknak el kell dönteniük azt a kérdést, hogy pontosan ki (és milyen mértékben) viseli a vonatkozó felelősséget. Az ilyen típusú légi járművekre vonatkozó szabályozás esetében meg kell különböztetni a jármű tulajdonosára, a rendszer működtetőjére és a vezérlő pilótára vonatkozó szabályokat. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy egy földre zuhanó, pilóta nélküli légi jármű által okozott károkért a rendszert felállító operátort terheli a felelősség.”¹⁶

Ebben az esetben az a jogi kérdés merül fel, hogy melyik fél vagy felek perelhetők be az esetleges haláleset(ek)ért és az okozott károkért. „A legtöbb nemkívánatos esemény általában nem egyetlen tényező miatt következik be, sokkal inkább eszközök meghibásodása és/vagy emberi tényezők vagy történések sorozata miatt.”¹⁷ A jogi felelősségviselés láncolata az esetek jelentős részében nem a távírányítású légi jármű-rendszerrel végződik. Amint Donna Dulo megjegyzi:

„A drón [sic] hálózat-/kommunikációközpontú aspektusa a drónt nagymértékben függővé teszi az információbiztonságtól és a számítógépes biztonság jellemzőitől. Továbbá a légi járművet rossz szándékú harmadik fél által történő ellenséges eltérítésnek teszi ki, ezzel biztonsági és nemzetbiztonsági aggályokat vetve fel [...], [pl.] GPS-*spoofing* (hamis kódok sugárzása), jelzavarás, beágyazott rendszerekre irányuló támadás, vezetékek nélküli rendszerek által okozott problémák, valamint rosszindulatú szoftverek a földi állomásokban és a légi járműveken [...] [és] rosszindulatú harmadik felek által történő elrablás.”¹⁸

Az RPA adatgyűjtő képessége (video, audio, termális, veszélyes anyagok stb.) az, ami az RPA-t hasznos platformmá teszi – enélkül nem több, mint a szabadidős vagy hobbieszközök piacán elérhető egyszerű játékok:

„Mivel az RPA-k [...] alapvetően szenzorhordozó légi eszközök, adatgyűjtés céljára használják őket. Az adatok számos formában érkehetnek: az állóképektől kezdve a látható fényekről készült video-

¹⁶ Reuters-jelentés (2. lj.) 24.

¹⁷ L. Európai Bizottság: Study on the Third-Party Liability and Insurance Requirements of Remotely Piloted Aircraft Systems (RPAS), Final Report, <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/7661>; Peter W. MERLIN: *Crash Course: Lessons Learned from Accidents Involving Remotely Piloted and Autonomous Aircraft*. Washington, DC, NASA, 2013, http://www.nasa.gov/pdf/732725main_crash_course-ebook.pdf; a katonai távírányítású légi jármű-balesetek áttekintéséért l. <http://dronewars.net/drone-crash-database/>

¹⁸ L. DULO i. m. (1. lj.) 9. fejezet („Security Implications Drone Use: Technology and the Law”); megjegyzzük, hogy ez a kérdés a pilóta által vezérelt légi járművek esetén is felmerül, l. FAA Needs a More Comprehensive Approach to Address Cybersecurity as Agency Transitions to NextGen, <http://www.gao.gov/products/GAO-15-370>: „A modern repülőgépek egyre nagyobb mértékben kapcsolódnak az internethez. Ez a kapcsolódás potenciálisan lehetővé teszi a repülőelektronikai rendszerekhez való illegális, távírányítással történő hozzáférést.”

felvételeken át a multi- és hiperspektrális képalkotásig, amely a világ kémiai összetételéről szolgáltat információkat. Az adatok mennyiségétől és a számítógépes feladatok bonyolultságától függően a távirányítású légi jármű-rendszer által összegyűjtött adatok számítógéppel vagy számítógépes há-lózzal történő feldolgozása percek, órákat vagy akár napokat vehet igénybe. A feldolgozás eredményeképpen számos adattermék jöhet létre: többek között információgazdag térképek, három-dimenziós modellek, légi video- és fényképfelvételek. A feldolgozást és a terjesztést tehát emberek végzik, és ezek a tevékenységek nem tartoznak a távirányítású légi járműrendszer-szabályozás hatálya alá.”¹⁹

A drónújságíráshoz majdnem minden esetben kisméretű, azaz 7 kg-nál könnyebb, távirányítású kvadro- vagy hexa-/oktokoptert használnak egy csatolt fedélzeti kamerával.²⁰ E hasznos teher nélkül az RPA egyszerűen egy „repülő számár”, és meglehetősen haszontalan is.

1.3. Drónújságírás és légi járművek

Jogi és szabályozói szempontból egy RPA egy olyan *légi jármű*, amely megfelel az ICAO légi jármű-definíciójának: „Olyan szerkezet, amelynek levegőben maradása a levegővel való olyan kölcsönhatásból ered, amely nem a földfelszínre ható légerők hatása.”²¹ A drónújságírás céljára használt RPA-k *légi járműnek* minősítése új helyzetet teremt. Ezek a gépek hasznos teherként legtöbbször kamerát szállítanak. Thomas Hannen, a BBC egyik vizsgázott pilótája így nyilatkozott: „Nem drónként [*sic*] használjuk. Ez abszolút helytelen terminológia. Mi repülő kamera-ként kezeljük.”²²

Noha a drónújságírás céljára használt RPA és a kamera közötti analógia – bár ebben az esetben légi kameráról van szó – hasznos, egy két lábbal a földön álló fotóriporter jogi helyzete egy nagyon jelentős szempontból eltér az RPA-t használó (fotó)riporter helyzetétől.²³ Függet-

¹⁹ Lásd PSDJ Evidence to House of Lords Inquiry, RPA 0032, <http://www.scribd.com/doc/242974459/PSDJ-Response-to-House-of-Lords-Inquiry-on-RPAS#scribd>; a „dronalizmus” (drónújságírás) egy csavaros szinonimája a „sensor journalism” (szenzoros újságírás), I. Fergus PITT (ed.): *Sensors and Journalism*. <http://towcenter.org/wp-content/uploads/2014/05/Tow-Center-Sensors-and-Journalism.pdf>

²⁰ L. „Hexacopter” Drone Flying Camera, *BBC News*, <https://www.youtube.com/watch?v=ZTWHP80hei0>

²¹ ICAO (11. lj.).

²² Thomas HANNEN: Global Video Unit. *BBC World Service*, <http://www.wired.co.uk/news/archive/2014-02/12/bbc-drone-journalism/viewgallery/ytKr2kdtZOFW0>; a technológiai fejlődés üteme elképesztő, l. pl. 3D Robotics Introduces Solo, the World’s First Smart Drone, <http://www.benzinga.com/pressreleases/15/04/m5407194/3d-robotics-introduces-solo-the-worlds-first-smart-drone-pre-orders-acc#ixzz3XSfTyrRJ>

²³ 2008-ban az Egyesült Királyság kormányát megkérdezték, „milyen tervei vannak az utcai fotózás szabályozásának felülvizsgálatát illetően”. A kormány nevében a brightoni Lord Bassam nyilatkozott: „Főméltóságú Urak! Ebben az országban a demokrácia egyik alapköve a sajtó és a média szabadsága. Bár a rendőröknek jogában áll arra kérni az embereket, hogy közbiztonsági okokból ne fényképezzenek, *fényképek közterületen való elkészítésére azonban semmilyen szabály vagy törvény nem vonatkozik*. Közterületen történő felvételek készítésére vonatkozó jogi korlátozások éppúgy nem léteznek, mint ahogy a magánélet sérthetelenségének védelme sem érvényesül az egyének esetében közterületen. Jelenleg nincsenek tervek ezen szabályozás felülvizsgálatára.” (Kiemelés tőlem.) Photography: Public Places <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld200708/ldhansrd/text/80716-0001.htm>

lenül attól, hogy milyen törvények vagy szabályozások vonatkoznak vagy nem vonatkoznak az előbbire, a légi jog kizárólag az utóbbiak tevékenységére alkalmazható. Az érintett újságíró azonban nem biztos, hogy úgy érzékeli, hogy ő jogi szempontból légi járművet használ. Az RPA „légi járművé” minősítése számos új következményt is maga után von, ezek közül az egyik az, hogy az újságíró által használni kívánt tér *légtér*. A légtér nagy része általában ellenőrzés alatt áll, és szabvány besorolás vonatkozik rá.²⁴ Ráadásul a légtér bizonyos részeire a légiközlekedési szabályozó hatóság állandó vagy átmeneti rendelkezései vonatkoznak, így például egy meghatározott zóna feletti átrepülés korlátozása vagy tilalma.²⁵ Az Egyesült Királyság első idevonatkozó bírósági eljárása például egy rendkívül sajátos korlátozás megsértése tárgyában zajlott a 2007. évi légi irányításról szóló rendelet 3(2), nukleáris létesítmény feletti átrepülésre vonatkozó szakasza alapján.²⁶ Sport- és egyéb események manapság rendszeresen esnek különleges korlátozás alá, így volt ez a 2014-es Nemzetközösségi Játékok és a Tour de France (egyesült királyság-beli szakaszával) is;²⁷ más joghatóságokban is ugyanez a helyzet, nemrégiben például így volt ez Szingapúrban Li Kuang-jao temetése és a szingapúri F1-futam idején is:

„Pilóta nélküli légi járművek számára tilos bizonyos területek fölött repülni a Formula 1 Singapore Airlines Singapore Grand Prix idején, a hét második felében. A Szingapúri Polgári Légiközlekedési Hatóság (CAAS) kedden azt közölte, hogy ezzel kívánják biztosítani, hogy ne keresztezzék a futam ideje alatt légi felvételeket készítő, alacsonyan repülő helikopterek repülési útvonalát. A CAAS szerint a pilóta nélküli légi járművek veszélyt jelenthetnek a helikopterekre, a földön tartózkodó emberekre és tárgyakra.”²⁸

Korlátozásokat nem csak a légiközlekedési szabályozó hatóság vezethet be. Az Egyesült Királyságban nemrégiben az RPA-k számára tiltott övezetté váltak a királyi parkok: „A parkokban figyelmeztető táblák hívták fel a pilóták figyelmét arra, hogy szabálysértést követnek el, ha a repülőjüket működtetik, mert a »repülőgépmoделlek« használata tilos. [...] A parkokban látható feliratokon ez áll: »Az államminiszter rendelete értelmében a parkban tilos

²⁴ Az Egyesült Királyság esetében l. Airspace Structure. CAA, <https://www.caa.co.uk/default.aspx?catid=2392>; l. még Mary-Ann Russon: Drone No-Fly Zones in the UK Explained: Where in Britain can You Pilot a UAV?, <http://www.ibtimes.co.uk/drone-no-fly-zones-uk-explained-where-britain-can-you-pilot-uav-1496386>

²⁵ L. Drone Photos from Around the World That May Not Be Legal to Shoot Anymore, <http://petapixel.com/2015/04/10/drone-photos-from-around-the-world-that-may-not-be-legal-to-shoot-anymore/>

²⁶ Lásd Függelék.

²⁷ A Nemzetközösségi Játékokat l. <https://www.gov.uk/government/speeches/glasgow-2014-commonwealth-games-airspace-restrictions>, a Tour de France-t pedig itt: <http://www.dhpc.org.uk/news/tour-de-france-restricted-airspace>

²⁸ A temetéssel kapcsolatban l. <http://www.channelnewsasia.com/news/singapore/no-flying-of-drones-near/1750224.html>; a Forma-1 futammal kapcsolatban l. <http://news.asiaone.com/news/singapore/restrictions-flying-unmanned-aircraft-during-f1-race#sthash.qoNX1Aa5.dpuf>

drónokat vagy repülőgépmoделleket használni.«²⁹ Többen adtak hangot aggályuknak, hogy a figyelmeztető felirat kihelyezésének elfogadásával kapcsolatos formai követelményeket esetleg nem tartották be maradéktalanul,³⁰ és egy másik lényeges kérdés az is, hogy úgy tűnik, a királyi parkokat kezelő Royal Parks a rendelet „repülőgépmoделlekre” vonatkozó szakaszára támaszkodik, holott a drónok alkalmazása újságírási céllal egy polgári, kereskedelmi tevékenység. Érdekes módon megjelent a nemkívánatos, kellemetlen átrepülés problémájának technológiai megoldása, nevezetesen a „geokerítés” (*geo-fencing*).³¹ Bizonyos (például repterek körüli) légterek elkerülése érdekében a DJI által gyártott RPA-kat egy szoftver segítségével ún. geokerítés üzemmódról lehet állítani, így az RPA műholdas GPS-irányítással elkerüli a veszélyzónát (No Fly Zone technológia). Ez érdekes technológiai és szuverenitással kapcsolatos precedenst teremt. E kezdeményezés valójában (ahogyan ebben a példában is) egy kínai vállalat (a DJI, a Phantom nevű drónok gyártója) számára közvetett módon lehetővé teszi, hogy ellenőrzést gyakoroljon több tucat ország légtérében mozgó pilóta nélküli légi jármű mozgása felett. Noha a DJI azt állítja, hogy ezt a kezdeményezését kizárólag a biztonság motiválta, aggályos, hogy a drónok repülésének korlátozását könnyedén ki lehet használni politikai cenzúra céljából.³² Így a drónújságírás mint a fotózurnalizmus egy példája szükségessé teszi

- a repülési korlátozások létének ismeretét;
- a tudáshoz való hozzáférés mikéntjének ismeretét; valamint
- azoknak az ellenérveknek az ismeretét, amelyekkel vitatni lehet bármilyen konkrét korlátozást, pontosan ugyanúgy, mint bármilyen más hírkorlátozás esetében.

A tudáshoz való hozzáférés mikéntjének ismerete igen összetett feladat: egy 2008-as, az információs szabadságra vonatkozó kérésre a CAA a következőképpen válaszolt:

„A légtér folyamatos korlátozásait a 2005-ös Air Navigation Order (ANO) módosított változatának 5. szakaszában részletesen kifejtett, a légiközlekedés rendjéről szóló törvény 5. szakasza a repülési korlátozásokról tartalmazza. Az ANO nyilvánosan elérhető a CAA honlapján (www.caa.co.uk/docs/33/cap393.pdf); pl. incidens vagy fontos esemény alkalmával érvényes átmeneti légtérkorlátozások a NATS Aeronautical Information Service honlapján érhetők el a repüléssel foglalkozók számára. Ez az információ szintén nyilvános: <http://www.nats-uk.ead-it.com/public/index.php.html>.

²⁹ L. pl. <http://www.standard.co.uk/news/london/drones-banned-from-royal-parks-amid-fears-over-impact-on-wildlife-and-visitor-safety-10095538.html>; a rendelet nem az 1977. évi királyi parkokról és más nyitott területekről szóló rendeletek értelmében született, <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1997/1639/regulation/3/made>; napvilágot látott, hogy a Historic Scotland szintén elfogadott az RPA-k reptetését tiltó szabályokat, l. <http://thetim.es/1z8jdyR>

³⁰ Simon PHIPPARD: Bird and Bird, e-mail a szerző részére.

³¹ L. <http://www.ibtimes.co.uk/drones-evidence-committee-technology-regulate-civilian-unmanned-aerial-vehicles-1472017>; a „Geofencing in Civilian Use of Drones in the EU” szakasz, <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/lddeucom/122/122.pdf>; High-Tech „Fence” will Ban Drones from Airports: Unmanned Aircraft to be Programmed so They Physically can't Fly Near High Profile Targets, <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3016509/High-tech-fence-ban-drones-airports-Unmanned-aircraft-programmed-physically-t-fly-near-high-profile-targets.html#ixzz3VnMNC4MQ>

³² L. pl. Chinese Manufacturer Programs Phantom Drones with No-Fly Zones to Protect Australian Airports, <http://www.abc.net.au/news/2014-04-14/chinese-made-drones-programmed-with-no-fly-zones/5388356>

Ezen a honlapon az „Aeronautical Information Circulars” linkre kattintva léphetünk tovább. Az átmeneti korlátozásokkal kapcsolatos friss adatok a linken találhatóak: Mauve (M)–UK Airspace Restrictions imposed in accordance with the Temporary Restriction of Flying Regulations’ (http://www.nats-uk.ead-t.com/public/index.php%3Foption=com_content&task=blogcategory&id=162&Itemid=59.html).³³

Természetesen jelenleg a médiaszervezetek és médiajogászok számos médiaszabályozóval és törvénnyel foglalkoznak, utóbbiak vagy *lex specialis* médiatörvények, vagy általános törvények. Vannak például a média híradásaiban szereplők jó hírnevét védő törvények; az államok féltve őrzik saját biztonságukat, és büntetik a hivatali titkok nyilvánosságra hozatalát; a média bevételei függenek a reklámtevékenység szabályozásától; a műsorszolgáltatás a nemzeti szabályozó engedélyéhez kötött; a közösségek normáit pedig a trágár beszéd büntetését előíró törvények segítségével tartatják tiszteletben stb. Van azonban egy olyan szabályozó és jogi rendszer, amely igencsak távol esik a médiavállalatok, a közösségi újságírók és tanácsadók figyelmétől, ez pedig a nemzeti légiközlekedési szabályozó hatóság és a légi jog, legyen az akár nemzeti, regionális vagy nemzetközi. Ez a jövőben alighanem változni fog. A biztonságért való felelősség, az RPA-k kis mérete, hordozhatósága és alacsony költségei miatt a médiavállalatok és közösségi újságírók maguk is birtokolnak majd ilyen gépeket, és közvetlenül ők fogják működtetni azokat. Az ilyen felhasználók nemcsak jobban ismerik majd a tevékenységükre vonatkozó szabályokat és jogi rendelkezéseket, hanem kötelességük is lesz azokat ismerni, mivel közvetlenül ők viselik a jogi felelősséget, ha valami hiba csúszik a számításba – ami elkerülhetetlen. Általában véve a legtöbb légi tevékenységet harmadik fél végzi szerződés alapján, leginkább hagyományos, pilóta által vezetett helikopterekkel. A *légi fotós* újságírás fejlődésében mérföldkövet jelentett a „hírkopter” megjelenése. 1958-ban az Amerikai John Silva, a „helikopteres újságírás atyja”

„egy kis helikoptert alakított át, ezzel létrehozva az első, levegőben működő virtuális televízióstudiót. A KTLA ‘telekopter’, ahogyan a járművet elnevezte, a Los Angeles-i állomásnak, ahol Silva úr főmérnökként dolgozott, az élő, televíziós útinform, a természeti katasztrófahezletekről szóló tudósítások nélkülözhetetlen eszközévé vált, hogy ne is említsük a celebek életét egész napos egyenes adásban közvetítő tévécsatornák modern korszakának azt az emlékezetes pillanatát, amikor 1994-ben O. J. Simpson egyenes adásban menekült a Los Angeles-i autópályákon autós üldözői elől, miután volt felesége és annak egyik barátja gyilkosság áldozata lett.”³⁴

³³ [³⁴ Bob POOL: John D. Silva dies at 92; Introduced news helicopter, <http://articles.latimes.com/2012/dec/07/local/la-me-john-silva-20121207>](https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CCcQFjAC&url=https%3A%2F%2Fwww.whatdotheyknow.com%2Frequest%2F998%2Fresponse%2F1890%2Fattach%2F3%2F20080709ReplyLetter.doc&ei=pgY2VZ_3B8OgyAPX34KADw&usq=AFQjCNGVW_wMzDqNKXcUU3ykPxU3IeUh_w&cbvm=bv.91071109.d.bGQ&cad=rja; l. még a letartóztatások és büntetőeljárások listáját tartalmazó Függeléklet (Egyesült Királyság).</p>
</div>
<div data-bbox=)

A helikopterek bevetésére Los Angeles környékén hasonlóan reagáltak, mint manapság a távirányítású légi járművekre:

„rengeteg ingatlantulajdonos és néhány karmester (akik tiltakozásképpen elhagyták a Hollywood Bowl színpadát) belefáradt már a városnéző, lesifotós, híradós és rendőrségi helikopterek folyamatos motorzajába és az éjszakai égbolt csendjét felverő rotorzúgásba. [...] A köröző madár hasonlóan megállja a helyét. Amikor egy rendőrségi helikopter egy bűncselekmény helyszínén dolgozik, szigorúan meghatározott röppályán mozog, általában mindössze 3–400 láb magasságban, a jobb megfigyelési feltételek biztosítása érdekében, éjszaka pedig keresőfények segítik a munkáját, amelyek fényerőssége milliányi gyertya fényerejének felel meg. A fények, a motorzaj és a levegőt harapó rotorkok *staccatója* a földön tartózkodók számára félelmetes lehet, akár jogkövető személyekről van szó, akár nem.”³⁵

Így a „médiajog” mellett meg kell említeni a légi jogot, és a média tevékenységébe beleavatkozó szabályozók mellett fel kell sorolni a légiközlekedési szabályozókat is, amelyek lehetnek nemzeti, regionális vagy nemzetközi testületek.

2. RPA-k, drónújságírás és a törvények: válogatott jogi kérdések³⁶

Annak ellenére, hogy a Reuters-jelentés az újságírás szempontjából vizsgálja a kérdéskört, elismeri, hogy a média RPA-t használó képviselője elsősorban és mindenekfelett *légi jármű*-üzemeltetőnek minősül. Ezért köteles a légi jog szabályait betartani, és a nemzeti légtérben tartózkodó egyéb légi járművekre figyelemmel lenni:

„Az RPA-k újságírási célból történő felhasználásával kapcsolatos egyik legfontosabb aggály, hogy a média fokozott figyelmétől övezett fontosabb események idején ugrásszerűen megnövekszik a médiadrónok száma, amelyek a mentési szolgálatokkal és a pilóta által vezetett légi járművekkel versenyeznek a légtérért. Ez nemcsak a drónokat, de a pilóta által vezetett járművekben tartózkodókat is veszélyezteti, ha esetleg összeütköznek, vagy egyéb balesetek következnek be.”³⁷

³⁵ D. J. WALDIE: A Short History of the Intrusive Helicopter, <http://blogs.kcrw.com/whichwayla/2013/09/a-short-history-of-the-intrusive-helicopter>; <http://en.wikipedia.org/wiki/Telecopter>. Az ACLU meg van győződve arról, hogy van különbség a helikopterek és a drónok között, l. Jay STANLEY: We Already Have Police Helicopters, So What's the Big Deal Over Drones?, <https://www.aclu.org/blog/technology-and-liberty-criminal-law-reform/we-already-have-police-helicopters-so-whats-big-deal>. A Los Angeles környéki helikopterzaj még mindig nagyon sok vitát kavart: l. <http://lahelicopternoise.org/>

³⁶ 2009. október 8-án rendezték meg a John D. Odegard School of Aerospace Studies & *North Dakota Law Review* által szponzorált szimpóziumot, <http://web.law.und.edu/News/f09/UAV09-Symposium.php>, amelynek eredménye: Complying and Flying: Legal and Technical Issues Relating to the Operation of Unmanned Aerial Systems. 85(3) *North Dakota Law Review* (2009).

³⁷ Reuters-jelentés (2. l.) 33; l. még EU Rules for the Safe Provision of Drone Services Need to be Developed Now, Riga Declaration on Remotely Piloted Aircraft (Drones) „Framing The Future Of Aviation” (2015. március 6.),

A jelentés továbbá hangsúlyozta, hogy a hivatásos újságírók és ugyanúgy a közösségi, amatőr újságírók számára „lényegesek a polgári repülés szabályozói aspektusai, mert az RPA-k használóinak be kell tartaniuk a légi jog rendelkezéseit. Ha a pilóta nélküli légi járműveket újságírók vagy más, hírügynökségeknél dolgozó személyek irányítják, ismerniük kell az elsődleges szabályokat, hogy biztosítani tudják [...] a jogszerű működést.”³⁸ Ennek a pontnak a kiemelése érdekében fontos megjegyeznünk, hogy a szingapúri jogalkotók (a jelen cikk megírása idején) fontolóra vették egy, az RPA-k alkalmazását szabályozó törvény megalkotását „Pilóta nélküli légi járművek (közbiztonság és nemzetbiztonság) törvényjavaslat (2015)” címmel.³⁹

A Reuters-jelentés számos lényeges jogi és egyéb kérdésre hívja fel a figyelmet, *többek között* a következőkre:

- a távirányítású légijármű-rendszerek média általi használata „légi munkavégzési célnak” minősül, így számos országban a hatósági repülési engedély mindenképpen jogilag kötelező lesz a média képviselői számára;
- a légiközlekedési szabályozó alapvető célja a *biztonság*, ezt mérlegelik a távirányítású légijármű-rendszerek médiacélra történő felhasználásának engedélyezésekor;
- a légi járművek légi alkalmasságára, a pilóta szakmai alkalmasságára és a repülési és rádiós tevékenységekre vonatkozó alapvető rendelkezések a távirányítású légi járművekre is vonatkoznak;
- a légi jármű mérete és súlya határozza meg, melyik szabályozási rendszer vonatkozik az adott járműre;
- a légi járművek használata a rendészeti és mentési szolgálatok, valamint a média között konfliktushoz vezet, ezek nem új keletű konfliktusok, egy ideje már léteznek a média-helikopterek és az élő, egyenes adásban közvetített tudósítások miatt, de valószínűleg új kihívások is megjelennek majd, amelyek megoldása fokozottabb koordinációt igényel a rendőrség és a média között;
- a távirányítású légijármű-rendszerek használata fokozza a magánélet sérthetlenségéhez való joggal kapcsolatos meglévő problémákat, és további kérdéseket is felvet az újságírók számára, amelyeket körültekintően kell átgondolni, nehogy a nyilvánosság szemében csorbuljon az újságírás hitelessége;
- ha a hírügynökségek nem maguk működtetik is saját járműveiket, egyre többször kapnak majd ajánlatokat másoktól, akik saját felvételeiket kínálják átvételre, ezekben az esetekben a hírügynökségeknek etikai megfontolásokat is figyelembe kell venniük a másodkézből származó felvételek készítésének körülményeivel kapcsolatban;

<http://ec.europa.eu/transport/modes/air/news/doc/2015-03-06-drones/2015-03-06-riga-declaration-drones.pdf>; Drones Fly Over Final Four Crowds Downtown, Cause Security Concerns, <http://fox59.com/2015/04/07/drones-fly-over-final-four-crowds-causing-a-security-concern/>

³⁸ Reuters-jelentés (2. lj.) 20; hogyan lehet ezt a gondolatot a leghatékonyabban tudatosítani az RPA-használókban?

³⁹ L. [http://www.parliament.gov.sg/sites/default/files/Unmanned%20Aircraft%20\(Public%20Safety%20and%20Security\)%20Bill%202013-2015.pdf](http://www.parliament.gov.sg/sites/default/files/Unmanned%20Aircraft%20(Public%20Safety%20and%20Security)%20Bill%202013-2015.pdf); <<http://www.straitstimes.com/news/singapore/transport/story/parliament-new-regulations-drones-and-unmanned-aircraft-june-20150413>

- a távirányítású légitársaság-rendszerek használata az újságírók biztonságával kapcsolatos kérdéseket is felvet, különösen azokban az esetekben, amikor a rendszereket háborús övezetekben használják.

2.1. Drónújságírás és hírgyűjtéshez való jog

Ebben a fejezetben azt állítjuk és bizonyítjuk, hogy kapcsolat van a drónújságírás érdekében alkalmazott RPA-k, a nyilvánosság információhoz és gondolatokhoz való hozzáféréseinek joga és a kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés joga között. Nem meglepő módon, az RPA-k drónújságírás céljából való felhasználásának joga melletti legvehemensebb érvelés az USA-ból származik, abból a *tanácsadói beadványból (amici brief)*, amit 18 hír- és magazin-kiadó, műsorszolgáltató és kábeltelevízió társaság, hírügynökség, honlapok tárhelyszolgáltatói és nonprofit újságírói szervezetek készítettek el Raphael Pirker RPA-kezelő támogatására. A Szövetségi Légiközlekedési Hatóság fellebbezést nyújtott be Pirker érdekében a Nemzeti Közlekedésbiztonsági Tanács közigazgatási bírója által hozott ítélet ellen.⁴⁰ Pirkerre, aki RPA fotográfus/operátor, első fokon 10 ezer dollár bírságot szabtak ki, mert kamerával felszerelt repülőgépmoddelljével a Virginiai Egyetem fölött végzett repüléseket, hogy kvadrokopterével felvételeket készítsen a kampuszról az egyetem megbízásából.⁴¹ A bírság ellen Pirker sikerrel fellebbezett egy közigazgatási bíró előtt, aki azt az ítéletet hozta, hogy az FAA kereskedelmi célú drónokra vonatkozó szigorú szabályozását jelen esetben nem lehet végrehajtani, mivel az FAA nem a megfelelő eljárások alkalmazásával fogadta azt el.⁴² Az *amici*-koalíció amellettt érvelt, hogy a bíró ítélete helyes volt. Azt is kijelentették, hogy mivel a hírgyűjtés élvezzi az Első Alkotmánykiegészítés védelmét, a szövetségi kormány nem tekinthetné az újságírást a technológia kereskedelmi célú felhasználásának. Továbbá azt is megindokolták, hogy miért szükséges a jövőben a pilóta nélküli légitársaság-rendszerekkel kapcsolatos kormányzati szabályozások megalkotását kísérő vitákba bevonni a médiát is.⁴³ A beadvány azt a véleményt fejezi ki, hogy az FAA (inkább *ad hoc* adminisztratív lépésekkel, semmint megfelelően kihirdetett szabályok alapján) szükségtelenül túlterjeszkedő és nem megfelelően megalapozott politikájával korlátozta a pilóta nélküli légi járművek „üzleti célú” használatát, ideértve – a támogatók véleménye szerint helytelenül – a hírek és információk gyűjtésére és megosztására irányuló, az Első

⁴⁰ L. Brief of News Media *Amici* in Support of Respondent Raphael Pirker, <http://www.hklaw.com/files/Uploads/Documents/CaseBriefs/MediaLaw/Drones.pdf>; korábban az USA kongresszusi kutatószolgálat (Congressional Research Service – CRS) megjelentetett egy jelentést *Integration of Drones into Domestic Airspace: Selected Legal Issues* címmel, amelynek egyik része a következő címet viseli: „First Amendment and Newsgathering Activities”. Egyéb érdekekre is tekintettel (pl. a magánélet védelméhez való jog), a CRS azt javasolja, hogy kapjon kellő figyelmet a nyilvánosság részéről megnyilvánuló, ugyancsak fontos igény az információ szabad áramlására, amely „a gondolatok szabad kereskedelmét” táplálja, <http://fas.org/sgp/crs/natsec/R42940.pdf>

⁴¹ <http://www.personal-drones.net/trappy-and-the-faa-fine-for-flying-over-the-university-of-virginia/>

⁴² <http://www.kramerlevin.com/files/upload/PirkerDecision.pdf>

⁴³ <http://www.hklaw.com/casestudies/Out-in-Front-on-Drone-Litigation/>. Végül az FAA megnyerte a pert, de a felek megállapodást kötöttek a további pereskedés elkerülésére, amiben „nem ismerik el sem az ügyben felmerült vádakat, sem pedig a szabálysértést”, <http://www.team-blacksheep.com/docs/pirker-faa-settlement.pdf>

Alkotmánykiegészítés által védett tevékenységeket is. Ez „az újságírók Első Alkotmánykiegészítés értelmében védett információgyűjtési jogára megengedhetetlen dermesztő hatással volt”.⁴⁴ A beadvány amellet érvel, hogy a drónok újságírási célra történő használata nem üzleti, hanem az Első Alkotmánykiegészítés által védett tevékenység. Az FAA távirányítású légi járművek „üzleti” célú felhasználására vonatkozó általános tilalmával kapcsolatban a beadvány a következőket mondja:

„Az FAA álláspontja védhetetlen, mivel az az újságírás mibenlétének alapvető félreértelmezésén alapul. A hírek, információk gyűjtése nem »üzleti cél«: az Első Alkotmánykiegészítés alapján ez egy jog. Valóban, az FAA egy egészen új információszerzési eszköz teljes körű kizárását célzó gyakorlatával szemben a szövetségi kormányzat többi szerve a jogszabályalkotás, szabályozás és ítélkezési gyakorlat során elismerte, hogy a törvény szemében az újságírás a többi üzleti tevékenységtől eltérő megítélés alá esik. A kormány intézkedések miriádjában már réges-rég figyelembe veszi az Első Alkotmánykiegészítés alapvetését, miszerint »a hírek összegyűjtésének, az információszerzésnek bizonyos mértékű védelme nélkül a sajtószabadság ellehetetlenülhet«. (*Branzburg v Hayes*, 408 US 665, 702 (1972))⁴⁵

Következésképpen: a drónújságírást elsősorban az különbözteti meg bármely egyéb távirányítású légijármű-használattól, hogy az összekapcsolódik a véleménynyilvánítás, a szólás és a sajtó szabadságával és azok bizonyos elemeivel.⁴⁶ Így minden tiltásnak figyelembe kell vennie és mérlegelnie kell eme elv kiegyenlítő szerepét. E cikk szerzőjének véleménye szerint ez nem a „megszólaló jogát (jogait)” védi, hanem inkább az olvasó/néző/közönség jogát (jogait) arra, hogy videofelvételekből származó információkhoz vagy adatokhoz hozzájusson. Az alapjog azt a minimumot is jelenti, ami nem más, mint bármilyen kommunikációs technológiához való hozzáférés és használat joga, ami előfeltétele a hír- és információgyűjtésnek, és ami nélkül az információk és gondolatok megismerésének joga értelmetlen. Csak azért, mert a drónújságírás a távirányítású légi járműveket se nem katonai, se nem állami, se nem rekreációs célra használja fel, egyszerűen helytelen azt állítani, hogy kereskedelmi vagy „üzleti” célú felhasználásról lenne szó. Fogalmi zavarra utal, ha egy kalap alá vesszük őket. A távirányítású légi járművek alkalmazása drónújságírás céljából *prima facie* a véleménynyilvánítás (emberi) jogához vagy a szólásszabadság alkotmányos jogához és különösképpen olyan tevékenységek végzésének jogához kapcsolódik, amelyek előfeltételei annak, hogy az emberek minél könnyebben élhessenek a gondolatokhoz és információkhoz való hozzáférés jogával. Ahogy mondták:

⁴⁴ Brief (40. lj.) 6.

⁴⁵ Uo., 7–8.

⁴⁶ L. még Margot KAMINSKI: Up in the Air: The Free-Speech Problems Raised by Regulating Drones, http://www.slate.com/articles/technology/future_tense/2014/11/faa_s_attempts_to_regulate_drones_could_have_first_amendment_problems.html; Avery E. HOLTON – Sean LAWSON – Cynthia LOVE: Unmanned Aerial Vehicles: Opportunities, Barriers, and the Future of „Drone Journalism”. *Journalism Practice* (6 December 2014), <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17512786.2014.980596#.VIWgjk3KHmg>

„egy teljes tiltás az újságírást félreértelmezi és pusztán kereskedelmi tevékenységnek tekinti, nem pedig az Első Alkotmánykiegészítésben szereplő, hírek megismeréséhez és terjesztéséhez való alkotmányos jognak. [...] Ennek a szabályozóhatósági és politikai előírások elegendő segítségével végrehajtott, túlzottan általános és tág politikának [sic], valamint a cselekmény felhagyására kötelező közigazgatási határozatok *ad hoc* végrehajtási folyamatának megengedhetetlen dermesztő hatása van az újságírók Első Alkotmánykiegészítésben védett hír- és információgyűjtési jogára.”⁴⁷

2.2. A kommunikációs technológiához való hozzáférés joga

E rész lényegi állításához meg kell értenünk, hogy – ahogyan a kongresszusi kutatószolgálat jelentése is megjegyzi – nemcsak a szóolás *formái* vagy tartalma élvez védelmet, hanem „az a magatartás is, ami »szükséges vagy szervesen kapcsolódik a véleménynyilvánítást szolgáló aktushoz« [...] illetve más magatartás is, ami bár önmagában nem fejez ki semmit, »szükséges ahhoz, hogy a garanciákhoz teljes jelentés és lényeg« társuljon.”⁴⁸ A videoadatoknak a nyilvánosság felé közvetlen vagy közvetett továbbítását lehetővé tevő elektrooptikai kamerákkal felszerelt távirányítású légi járműveket „kommunikációs technológiának” kellene tekinteni.⁴⁹ Az RPA egyszerűen (ahogy több helyen megjegyzi) egy „számár”, azaz egy kamera (vagy más szenzorok) szállítását lehetővé tevő platform,⁵⁰ amely felveszi és/vagy továbbítja a képeket egy földi vevőnek/állomásnak, vagy élőben közvetíti azokat. Egy másik helyzetben Robin Elizabeth Herr megállapította:

„a kommunikációs technológiák, mint pl. az internet és mobilok [sic] [...] használatába való nem demokratikus beavatkozás megelőzésének egy potenciális modellje [...] az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogán alapszik. [...] A *Khurshid Mustafa and Tarzibachi v. Sweden* ügy támogatja e technológia [sic] elfogadását az állam vagy magánszemélyek részéről megnyilvánuló minden indokolatlan korlátozástól mentesen, [...] a használt kommunikációs technológia típusától függetlenül létezik az információ minden formájához való hozzáférés általános joga.”⁵¹

Azzal fejezi be, hogy „[a]z emberi jogok érvényesülésének vizsgálata minden olyan erőfeszítésnek része, amely a kommunikációs technológia valódi meghonosítását és használatát igyekszik biztosítani.”⁵²

⁴⁷ Diego CRUZ: Journalism in the Americas, <https://knightcenter.utexas.edu/blog/00-15587-us-media-defend-drone-journalism-federal-government-arguing-freedom-press>.

⁴⁸ Brief (40. lj.).

⁴⁹ A távirányítású légi járművek az elektronikus hírgyűjtés egyik lehetőségét jelentik, l. Jane McGRATH: What Is Electronic News Gathering?, <http://people.howstuffworks.com/electronic-news-gathering.htm>

⁵⁰ Alyssa MESICH: How Sensor Reporting Helps Journalists Find Data Where None Exist, <http://ijnct.org/blog/how-sensor-reporting-helps-journalists-find-data-where-none-exist>

⁵¹ Robin E. HERR: Can Human Rights Law Support Access to Communication Technology? 22(1) *Information and Communications Technology Law* (2013) 1–13. Hangsúlyoznunk kell, hogy Herr a cikkben *nem* foglalkozik az RPA-kkal, mivel egyelőre az ilyen járművekkel kapcsolatban még nincs ítélkezési gyakorlat.

⁵² Uo.

2.3. A magánélet védelme és az adatvédelem

Nagyon sok – ha nem mindegyik – távirányítású légi járművekkel kapcsolatos nem műszaki jellegű vita (a drónújságírással összefüggésben is) intenzíven foglalkozik a „magánélet” védelmével és/vagy az adatvédelmi szabályok RPA-operátor általi *vélelmezett* megsértésével.⁵³ A magánélet védelmének általános kérdését a Reuters-jelentés is tárgyalja, és elismeri, hogy ezen a területen nem pusztán jogi aggályok merülnek fel:

„A távirányítású légi jármű-rendszerek használata fokozza a magánélet védelméhez való joggal kapcsolatos meglévő problémákat, és további kérdéseket is felvet az újságírók számára, amelyeket körültekintően kell átgondolniuk, nehogy a nyilvánosság szemében csökkenjen az újságírás hitelessége, [...] az újságírók által átgondolandó kérdések köre [...] túlmutat a magánélet megsértésének jogi problémáin. Ezek olyan etikai aggályokat is jelentenek, amelyek a nyilvánosság és a hírszolgáltatók közötti bizalom megteremtéséhez és fenntartásához, valamint az újságírás hitelességéhez kapcsolódnak. [...] Számos újságíró tart attól, hogy az RPA-k használata a rossz oldalra tolja őket a magánélet védelméről, avagy a megfigyelésről folyó vitában – különösen, ha azokat az állam alkalmazza, illetve amikor etikátlan újságírók vagy fotósok úgy használják őket, hogy az kiváltja a nyilvánosság nemtetszését. Attól félnek, hogy ez a helyzet azt a képet alakíthatja ki az újságírókról, hogy azok mindössze fogaskereknek a »felügyelő állam« gépezetében, ez pedig aláássa az újságírás és a hírszolgáltatók hitelességét.”⁵⁴

Az Egyesült Királyság hírközlési biztosa által létrehozott zárt láncú televíziós megfigyelő rendszerek (CCTV) magatartási kódexe még a „járulékos rögzítés” fogalmát is bevezette: személyek szükségtelen és nem szándékos rögzítése, valamint az indokolatlanul folyamatos rögzítés.⁵⁵ Továbbá az operátoroknak „biztosítaniuk kell, hogy az egész rendszer megfelel a szabályoknak”, azaz az adatfeldolgozással összefüggő *minden* kérdést át kell gondolni, mint például az eszköz alkalmazását korlátozott látóképességgel, az adatok titkosítását, a megszerzett adatok biztonságos tárolását, a hozzáférésük korlátozását, az adatok korlátozott ideig történő megőrzését és az adatok megsemmisítésére szolgáló biztonságos rendszer meglétét. A kódex azt írja,

⁵³ A „magánélet” már önmagában is ingoványos talajnak számít. Posner bíró nemrégiben annak a véleményének adott hangot, hogy „a magánélet védelme ürügyén az ember leginkább viselkedésének szégyellni való momentumait igyekszik elrejteti. A magánélet védelme főleg arról szól, hogy az ember megpróbálja társadalmi és üzleti lehetőségeit javítani oly módon, hogy elrejteti azokat a rossz cselekedeteit, amelyek másokat elriasztanának attól, hogy kapcsolatba kerüljenek vele.” <https://firstlook.org/theintercept/2014/12/08/bad-shameful-dirty-secrets-u-s-judge-richard-posner-hiding-demand-know/>; l. még *Domestic Drones and Privacy: a Primer* (Congressional Research Service Report), <<http://fas.org/sgp/crs/misc/R43965.pdf> és <http://fas.org/blogs/secrecy/2015/04/domestic-drones/>>

⁵⁴ Reuters-jelentés (2. lj.) 7, 32.

⁵⁵ L. In the Picture: A Data Protection Code of Practice for Surveillance Cameras and Personal Information, <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1542/cctv-code-of-practice.pdf>; példa: „egy vállalat beszereshet pilóta nélküli légi jármű-rendszereket azért, hogy a nem hozzáférhető területeket is figyelemmel tudja kísérni, pl. tetők állapotának ellenőrzése. Használatát az adott konkrét területre kell korlátozni, és a rögzítést szüneteltetni kell más területek feletti átrepüléskor, amikor előfordulhat magánszemélyek rögzítése is.”

hogyan az adatok tisztességes feldolgozásához át kell gondolni az átláthatóság és a nyilvános működés különböző aspektusait.

Elvileg az RPA-k használata közbeni átrepülés problémája, például udvarok, kertek vagy tetők felett, egyáltalán nem új keletű. Amióta feltalálták a hőlégballonokat, lehetőségessé vált belátni más emberek magántulajdonát képező helyekre.⁵⁶ A korunkban használt helikopterek óriási teljesítményű fotózáshoz használt eszközöket tudnak szállítani, és a fényképezendő tárgytól akár egy kilométer távolságban is képesek lebegni, de még így is felismerhető képeket készítenek. Nemrégiben a Google földi és műholdas képalkotó térképészeti tevékenysége során merültek fel problémák azzal kapcsolatban, hogy a nem köztereken tartózkodó vagy hírszámba menő tevékenységet folytató személyekről is készülhet felvétel.⁵⁷ Tehát a távirányítású légi járművekkel kapcsolatos bármilyen *sajátos* vagy *különleges* bánásmódot alaposan meg kell indokolni, különösen igaz ez a távirányítású légi járművekre vonatkozó törvényekre. O’Cathain bárónő, a Lordok Háza által végzett vizsgálat elnöke és „A drónok polgári célú felhasználása az EU-ban” című, a vizsgálatról szóló jelentés jegyzője⁵⁸ a közelmúltban kijelentette:

„a nyilvánosság visszajelzései azt mutatják, hogy az emberek eddig sokkal aggályosabbnak találták a magánélet és az adatvédelem kérdéseit, mint azt a veszélyt, hogy balesetet szenvednek egy lezuhanó drón miatt. *Hosszas tanácskozás után azonban a bizottság megállapította, hogy az Egyesült Királyságban a jelenleg hatályos adatvédelmi és a magánélet védelmével kapcsolatos törvények elegendő biztonságot nyújtanak a pilóta nélküli légi járművek polgári és kereskedelmi felhasználásának eseteire is. [...]* A rendőrség nem gondolta, hogy erre szükség lesz. Számítunk az emberek józan belátására ebben a kérdésben. A magánélet védelmével kapcsolatos törvény kimondja, hogy nem lehet felmászni valakinek az ablakába, és azon bekukucskálni, tehát ami tilos a földön, az ugyanúgy tilos drónról is, mivel ez egy és ugyanaz a törvény. [...] Elsősorban rugalmasságot szeretnénk. Ha egy új technológiáról van szó, és tágítjuk a korlátokat, semmit sem szeretnénk kevésbé, mint újabb és újabb szabályokkal árasztani el az embereket, és azt mondani nekik, hogy ezt sem csinálhatják, meg azt sem.” (Kiemelés tőlem.)⁵⁹

Ebben a részben két álláspontot igyekszünk alátámasztani: (a) bármennyire is jogosak lehetnek (vagy épp ellenkezőleg) a fent említett általános magánélet- és adatvédelem mellett szóló vélemények, az általános érvek nem foglalkoznak a releváns és helyénvaló korlátozásokkal a drónújságírás kontextusában, és (b) a távirányítású légi járművek felhasználása melletti

⁵⁶ A légi fényképezés történetének szempontjából fontos mérföldkőnek számítanak az 1906-os San Franciscó-i tűzvész által okozott pusztításról készült felvételek, l. <http://robroy.dyndns.info/lawrence/landscape.html>

⁵⁷ L. http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Street_View_privacy_concerns#References; a „drónok” magánélet megsértésével kapcsolatos következményei az Egyesült Államok Kongresszusának számos meghallgatásán szerepeltek a napirenden az utóbbi két évben, ezek közül az alábbiak jelentek meg kötetben is: House Transportation and Infrastructure Committee: *US Unmanned Aircraft Systems: Integration, Oversight, and Competitiveness* (2014. december 10.); House Judiciary Committee: *Eyes in the Sky: The Domestic Use of Unmanned Aerial Systems* (2013. május 17.); Senate Judiciary Committee: *The Future of Drones in America: Law Enforcement and Privacy Considerations* (2013. március 20.).

⁵⁸ L. <http://www.publications.parliament.uk/pa/ld201415/ldselect/ldcom/122/12202.htm>

⁵⁹ <http://www.ibtimes.co.uk/house-lords-recommends-imposing-strict-restrictions-drone-flights-uk-1490518>

érv(ek)nek a szerző véleménye szerint nem az a célja, hogy a „lesifotózást” (*paparazzism*) (például a félmeztelen cambridge-i hercegnő fotózását) legitimálja,⁶⁰ azok csak a felelős újságírást támogatják. Ami azt illeti, jelenleg kevés *bizonyíték* van arra, hogy a lesifotósok körében elterjedt lenne a távirányítású légi járművek használata:

„A mai napig alig van bizonyíték arra, hogy Ausztráliában, az Egyesült Államokban vagy az Egyesült Királyságban a lesifotósok nagy lelkesedéssel vetették volna rá magukat az új technológiára, de a lehetősége megvan. A jellemzően több rotoros eszközök nem tudják megfelelően felelni azokat a nagy és súlyos lencsék, amelyeket a lesifotósok többsége előnyben részesít a távoli felvételek készítésekor, és ha egy drón elég közel kerül a megfelelő célponthoz, a zaj miatt a diszkréció és a meglepetésem semmivé válik. A csendesebb drónok fejlesztése és a jobb minőségű digitális fényképezés azonban megszüntetheti ezt a problémát. Ám előfordulnak olyan elszigetelt esetek, amikor lesifotósok távirányítású légi jármű-rendszert használnak, mint például 2010-ben a *Sharks of the French Riviera* című dokumentumfilm készítésekor, amikor távirányítású légi jármű-rendszerek segítségével követték nyomon Paris Hiltont és más amerikai celebeket a Cannes-i Filmfesztiválon és a dél-francia tengerparti üdülőhelyeken.”⁶¹

A Telekommunikációs Adatvédelem Nemzetközi Munkacsoport *A magánélet védelméről és a légi megfigyelésről* c. munkadokumentuma rátapint a drónok használatának lényegére, és a következő megállapítást teszi: „(a) a légi megfigyelést csak korlátozott mértékben, bizonyos konkrét célokra lenne szabad használni (például eltűnt személyek keresésére, határfelügyeletre, legitim magáncélokra, mint például információhoz való hozzáférésre újságírók számára)”.⁶²

A „felelős újságírás” fogalmát és védelmét mostanában vetette fel az Ausztrál Jogi Reformok Bizottsága:

„A megfigyelés *esetenként szükséges és indokolt*, amikor azt felelős újságírói tevékenység körében végzik. [...] A média és az újságírók tevékenysége jelentős haszonnal jár a nyilvánosság számára, ezek a tevékenységek néha indokolhatják a megfigyelési eszközök alkalmazását a megfigyelt személyek értesítése vagy beleegyezése nélkül [...], ezzel a lehetőséggel azonban csak megfelelően behatárolt feltételek mellett lehet élni. A felelős újságírásra hivatkozás nem lehet indok arra, hogy a megfigyelést korlátlanul, teljesen szabadon végezzék olyan körülmények között, amelyek nem tekinthetők újságírói helyzetnek, vagy ha az ügy elhanyagolható mértékben közérdekű, vagy ha az ügy a nyilvánosságot csak a bulvár szintjén, a pletyka céljából érdekli.” (Kiemelés tőlem).⁶³

A védekezés valójában két fontos előfeltétel megléte esetén alkalmazható: „A megfigyelési eszköz beszerelésére vagy használatára, valamint a megfigyelés során szerzett információ kom-

⁶⁰ <http://www.bbc.co.uk/news/uk-19604535>; a *Closer* című francia magazin ellen magánélet védelméhez való jog megsértése miatt folytatott büntetőjogi eljárás fejleményeiről a szerzőnek nincs információja.

⁶¹ Reuters-jelentés (2. lj.) 31.

⁶² <http://www.datenschutz-berlin.de/attachments/996/675.47.25.pdf?1385047665>

⁶³ L. Serious Invasions of Privacy in the Digital Er (ALRC Report 123), 14. fejj., <https://www.alrc.gov.au/publications/14-surveillance-devices/responsible-journalism-and-public-interest>

munkálására vonatkozóan is be kell bizonyítani, hogy azok a felelős újságírás célját szolgálták.”⁶⁴ A drónújságírás kapcsán nem az a kérdés, hogy sérült-e esetleg valakinek a magánélet védelméhez való vélelmezett joga. A kérdés valójában az, hogy bizonyos körülmények között *védehető-e ez a jogsértés*, azaz kiterjed-e rá a jogos indok vagy mentesség hatálya. Az ausztrál jogi reformot előkészítő bizottság (Australian Law Reform Commission – ALRC) a következőt állítja:

„bizonyos megfigyelésre használt eszközök újságírók által, legitim célokra történő alkalmazása ezeket az újságírókat kiteszi annak a veszélynek, hogy megsértik a megfigyelési eszközök használatára vonatkozó hatályos jogszabályokat. A felelős újságírás fontos közérdeket szolgál, és mint ilyen, védendő. Az újságírókat és médiaszervezeteket nem szabadna kitenni annak a veszélynek, hogy legitim újságírói tevékenységük során bűncselekményt kövessenek el. *Ezért az ALRC azt javasolta, hogy a »felelős újságírásra«* való hivatkozással mentesülni lehessen a megfigyelési eszközök használatára vonatkozó jogszabályok alól. Ezt a védekezési lehetőséget a közérdekű, fontos kérdéseket érintő vizsgálódások során végzett felelős újságírói tevékenységre kellene korlátozni, mint például a korrupciós ügyek feltárására.” (Kiemelés tőlem.)⁶⁵

E rész azt állítja, hogy a drónújságírás céljára alkalmazott távirányítású légi járművek legitimnek nevezhetők, és ebben az összefüggésben meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a magánélet védelme, a véleménynyilvánítás szabadsága mint közérdek és a nyilvánosság információhoz és gondolatokhoz való hozzáféréseinek joga között. Bár előfordulhat, hogy X magánélet védelméhez való joga valóban sérül, *a különböző érdekek mérlegelése alapján elképzelhető, hogy ez teljesen indokolható*. Ahogy a Drónújságírók Szakmai Társasága kijelentette:

„a szabályozóknak alaposan mérlegelniük kell, hogy bizonyos, a magánélet védelmét előtérbe helyező rendelkezések indokolatlanul beleavatkoznak a sajtó azon kötelességébe, hogy tájékoztassa a nyilvánosságot a távirányítású légi jármű-rendszerek használata segítségével, hogy fontos eseményekkel kapcsolatban információt szerezzen és azt megossza, vagy leleplezze a törvénytelenégeket és igazságtalanságokat. A távirányítású légi jármű-rendszer már fejlődése eme korai szakaszában is bizonyította hatékonyságát a vízi utak szennyeződésének feltárásakor, a természeti és emberek által okozott katasztrófák hatásainak bemutatásakor és fontos politikai mozgalmak dokumentálásakor. A túlságosan nagy terhet jelentő szabályozások nemcsak az újságírók munkáját akadályoznák meg az ilyen és ehhez hasonló kérdésekről való tudósítások, hanem azt is meggátolnák, hogy lényeges információk jussanak a közönség tudomására. Ezért az (Európai) Bizottságnak illene [*sic*] az eddig említett prioritások mellé felsorakoztatni egy további is: a sajtó és a nyilvánosság jogát az égbolthoz való tisztességes és kiegyensúlyozott hozzáféréshez.”⁶⁶

⁶⁴ Uo.

⁶⁵ Uo.

⁶⁶ Written Evidence to the House of Lords Inquiry, <http://www.scribd.com/doc/242974459/PSDJ-Response-to-House-of-Lords-Inquiry-on-RPAS#scribd>; az idézett példák hozzáférhetők: <http://www.dronejournalism.org/news/2014/5/plants-blood-dumping-uncovered-by-drone-photos-will-go-without-felony-charges>; <http://www.dronejournalism.org/news/2014/2/flooding-in-south-western-britain-captured-by-low-flying-drone>. L. még a magánélet védelméhez

A Lordok Háza vizsgálati jelentésére válaszul az Egyesült Királyság elfogadta, hogy „az újságírók számára lehetővé kell tenni a törvénytelenségek feltárását”, de hozzátette: „Az újságírók gyakran feszegetik a határokat, és túlmenni ezen a célon”, és fennáll a veszély, hogy a „lesifotósok” arra használják a távirányítású légitársaság-rendszereket, hogy megsértsék mások magánéletét. Ezért a nyilvános konzultáció során azt is meg kell vitatni, hogyan lehet „megtalálni az egyensúlyt a törvénytelen ség feltárásának és az egyének igénye között arra, hogy magánéletük védelméhez való joguk ne sérüljön a saját kertjükben vagy házukban.”⁶⁷

A szerző véleménye szerint a kormány válasza problematikus: az újságírásról és a paparazsokról megfélemezni általános jelenség, amit azonban a jelen írásban felvázolt megközelítéssel mi elkerülünk. A Lordok Háza jelentésének 194. bekezdésében megfogalmazott következtetések szerint

„Noha az újságírók használhatnak távirányítású légitársaság-rendszereket a fontos eseményekről szóló tudósítás megkönnyítésére, ezeket a rendszereket ugyanakkor arra is lehet használni, hogy beavatkozzanak az emberek magánéletébe, (és hogy) [...] az Egyesült Királyság szabályozóinak nyilvános konzultációt kellene kezdeményezniük a távirányítású légitársaság-rendszerek média általi helyes használatáról, az egyértelmű iránymutatás kidolgozása érdekében.”

Ez duplán problematikus. Egyrészt azért, mert (i) elmulasztja elismerni, hogy a magánélet megsértése *esetenként indokolt* lehet, és (ii) a második következtetés önmagában valószínűtlennek teszi ilyen jellegű, valamennyire is hiteles nyilvános konzultáció kezdeményezését: hogyan gondolhatja valaki komolyan, hogy egy ilyen folyamat eredményeképpen kialakulhat a távirányítású légitársaság-rendszerek média általi „helyes” használatára vonatkozó bármilyen „egyértelmű iránymutatás”?

Bár vannak olyan aggályok, amelyek szerint (bizonyos) távirányítású légi járművek kis méretűek vagy csendesek is lehetnek, ami megkönnyíti az észrevétlen video- vagy audiofelvételek készítését, az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) által a *Haldimann and Others v. Switzerland* ügyben többséggel meghozott 2015-ös ítélet jelentőséggel bír a rejtett kamerás,

való jog közelmúltban történt kibővítését Kalifornia államban (Assembly Bill No. 1256), amely a kivételek között nem tartalmazza explicit módon az Első Alkotmánykiegészítésben szereplő hír- és információgyűjtést, <http://bit.ly/1Ov3ZwQ>. A Sajtófotósok Nemzeti Szövetsége levélben adott hangot aggályainak, l. <http://blogs.nppa.org/advocacy/files/2013/04/AB-1256-1356-Oppose-Letter-04-22-13.pdf>: „Úgy véljük, a »magánélet konstruktív megsértése« miatt indítható polgári perek lehetősége túlságosan tág és pontatlanul megfogalmazott, továbbá súlyosabb polgári jogi szankciókat ró a szólás- és véleménynyilvánítási szabadság gyakorlásának egyébként védett formáira. Mi is azon a véleményen vagyunk, hogy a jelenleg hatályos kaliforniai jogszabályok megfelelően rendezik a magánélet és magántulajdon védelméhez való jog sérelmének (birtokháborítás) kérdését, és a kártérítési kötelezettség a vélemezett károkért tovább csorbítja a szólásszabadságot, és a felelősséggel kapcsolatban bizonytalanságot okoz. [...] Emellett, a »kereskedelmi cél« definíciója *nem különbözteti meg a valódi hírgyűjtési célú tevékenységeket*, és végeredményben a kiadókat és műsorszolgáltatókat, valamint a vizuális újságírókat és a kamerákkal felszerelt magánszemélyeket bünteti.” (Kiemelés tőlem.)

⁶⁷ https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/417464/drones-9054-web.pdf, 251. lj.

felelős újságírás legitim gyakorlata szempontjából.⁶⁸ Az ügy az újságírók általi rejtettkamera-használatot vizsgálta. A felvételen szereplő személy egy bizonyos szakma képviselőjeként, nem pedig magánszemélyként szerepelt a felvételen. Az újságírók tevékenységének célja az volt, hogy bemutassa a biztosítási ágazatban tapasztalható visszaéléseket – ami a Bíróság véleménye szerint egyértelműen közérdeket szolgált. Az EJEB megállapította, hogy a hazai bíróságok által hozott, az újságírókat elmarasztaló ítélet és a többféle, kis összegű pénzbüntetés megfizetésére kötelezésük megsértette az Emberi Jogok Európai Egyezményének 10. cikke által garantált véleménynyilvánításhoz való jogukat. Mint rendesen, az adott ügy tényállása most is rendkívül fontos: az ügyet bizonyos konkrét elemek alapján bírálták el, és nem egyértelmű, hogy az EJEB akkor is támogatná-e a rejtett kamera használatát, ha az információszerzésnek lennének egyéb módjai. Az ügy azonban ugyanazt az indoklást követi, mint az Axel Springeré,⁶⁹ nevezetesen, hogy „a nyilvánosság számára ismeretlen személy kérheti magánélethez való jogának különös védelmét, ugyanez azonban nem áll közszereplőkre”. A Haldimann-ügyben az EJEB indokoltan találta a biztosítási ügynök magánélet védelméhez való jogának megsértését, annak ellenére, hogy ő nem volt közszereplő: „Mivel arcát kitakarták, hangját eltorzították, és a dokumentumfilm az ügynököt nem mint magánszemélyt vette célba, hanem a biztosítási ágazatban szokásos gyakorlatokat szándékozott kritizálni, így a beavatkozás nem volt elég súlyos ahhoz, hogy felülírja a közérdeket.”⁷⁰

Amellett, hogy ez az írás nem mossa össze a „felelős újságírás” és a „paparazzizmus” fogalmát, azt is hangsúlyozza, hogy a fő kérdés nem a személyes információk megszerzése, hanem – ahogyan azt az angol fellebbviteli bíróság egy nemrégiben hozott ítéletében kifejtette – *a személyes információkkal való visszaélés*, ami indokolja, hogy ez egy külön büntetőjogi tényállás legyen a *common law*-ban.⁷¹ Végezetül, érdemes idézni az angol Bernstein of Leigh v. Skyviews and General Ltd ügyet.⁷² Az ügy egyben a birtokháborításról is szól: Lord Bernstein azt állította, hogy a Skyviews⁷³ (ingatlanok légi fényképezésével foglalkozó vállalat) nem jogszerűen lépett be a légterébe, hogy házáról légi felvételt készítsen. Azt is hozzátette, hogy mindez az engedélye nélkül történt, és a magánélet védelméhez való jogának súlyos megsértése volt. Azt

⁶⁸ Haldimann and Others v. Switzerland (21830/09 sz. kérelem); harmadik fél által benyújtott kérelem, http://www.mediadefence.org/sites/default/files/files/Haldimann%20v%20Switzerland_MLDI%20intervention.PDF; a jelenleg nem működő brit Sajtópanasz Bizottság „mentséghez való jogra” hivatkozott, l. Press Complaints Commission: PCC Report On Subterfuge And Newsgathering (2007), http://www.pcc.org.uk/assets/218/PCC_subterfuge_report.pdf; a PCC szerepét átvette az IPSO.

⁶⁹ Axel Springer v. Germany (39954/08 sz. kérelem) esetén; a Haldimann and Others ügyben (68. lj.) a bíróság áttekintette azt a hat kritériumot, amelyet azért hozott létre, hogy mérlegelni lehessen a véleménynyilvánítási szabadság és a magánélet védelméhez való jog egymáshoz viszonyított súlyát: a közérdekű vitához való hozzájárulást, a hírben szereplő személy ismertségét, a tudósítás/dokumentumfilm témáját, az érintett személy korábbi magatartását, az információszerzés módját, a tudósítás/dokumentumfilm szavahihetőségét, tartalmát, formáját és következményeit, valamint a kirótt szankciót.

⁷⁰ L. ECtHR Vindicates Hidden Camera's Role in Watchdog Journalism, <http://www.mediadefence.org/blog/ecthr-vindicates-hidden-camera%E2%80%99s-role-watchdog-journalism#.VSPmGU3Qfmg>

⁷¹ 2015. március 27-én az angliai és walesi fellebbviteli bíróság történelmi jelentőségű ítéletet hozott a Google Inc. v. Vidal-Hall & Others ügyben, [2015] EWCA Civ 311.

⁷² Bernstein of Leigh v. Skyviews & General Ltd, [1978] 1 QB 479.

⁷³ <http://www.skyviewsarchives.co.uk/>

követelte, hogy a képeket és a negatívot adják át neki, vagy semmisítsék meg. A Skyviews elismerte, hogy fényképeket készített, de azt is hozzátette, hogy nem léptek be Bernstein légtérébe, a szomszédos ingatlan felett tartózkodva készült a kép, és még ha Bernstein háza fölé repültek volna is, erre vélelmezett engedélyük volt, mivel egyetlen ingatlantulajdonos sem rendelkezik tulajdonosi jogokkal korlátlan magasságban (Bernstein a mára már elavult *Cuius est solum, eius est usque ad coelum et ad inferos* alaptételre hivatkozott, azaz „*akié a föld, az felmeget a mennybe, vagy le a pokolba*”). Griffiths bíró megállapította, hogy a Skyviews légi járműve nem sértette meg Bernstein légi jogait, hiszen azok a levegőnek csak a rendes körülmények között élvezhető és használható részére terjednek ki, tehát nem történt birtokháborítás. Ám a bíró hozzátette:

„Ez az ítélet azonban nem értelmezhető úgy, mint ami azt jelenti, hogy semmilyen körülmények között nem indítható sikerrel peres eljárás légi fotósok ellen tevékenységük korlátozása céljából. Az ítélet távolról sem sugallta azt, hogy amennyiben egy felperes folytonos zaklatásnak van kitéve ingatlantulajdonának folyamatos, levegőből történő megfigyelése miatt, emellett minden lépéséről felvételek készülnek, a bíróságok ne állapítsák meg a magánélet védelméhez való jogának súlyos megsértését, ami miatt pert indíthat, amelyben a bíróságok a javára döntenének.”⁷⁴

Tehát a magánélet megsértésének megállapításához a következő kritériumok szükségesek: „folyamatos megfigyelés útján okozott zaklatás”, „emellett minden lépéséről felvételek készítése”. Ez valószínűleg súlyosan korlátozza a hírközlési biztos által elfogadott „magánélet megsértése RPA-k használatával” fogalom alkalmazhatóságát: először is, egyetlen jogszerűen eljáró, hivatásos RPA-operátornak sem áll érdekében és nem szándékozik direkt megfigyelést végezni, ezért amennyiben előfordul bármilyen esetleges járulékos rögzítés, az biztosan nem szándékos, hanem véletlen, és teljes mértékben irreleváns a repülés célja szempontjából, ami általában ipari vagy mezőgazdasági természetű. Személyes adatok rögzítése mindig az alany beleegyezésével történik, aki egyben a megbízó is, például esküvői fénykép.⁷⁵

Összegzőképpen elmondhatjuk, hogy sok baj van azzal a kijelentéssel, hogy egy RPA alkalmazása *alapvetően és inherens* módon problematikus, mivel a polgári szabadságjogokat sértheti, nevezetesen fenyegetést jelenthet a magánélet sérthetetlenségére, vagy „légi kémkedést” valósíthat meg.⁷⁶ A nano- vagy mikro-távírányítású légi járműveket alkalmazó drónújságírással állítólag az a gond, hogy a vizsgálódás alanyai esetleg észre sem veszik, hogy megfigyelik őket, a távírányítású légi járművek kis mérete és/vagy egyéb műszaki jellemzői miatt, mint például a zajmentes működés, mobilitás és hosszú üzemképesség. Itt a problémát az az aggály okozza, hogy a megfigyelt személy esetleg nem veszi észre a mikroméretű távírányítású légi

⁷⁴ Uo.

⁷⁵ Ahogy az EJEB az Axel Springer ügyben (69. lj.) kijelentette: a jó hírnév védelme egy olyan jog, amelyet a 8. cikk biztosít a magánélet tiszteletben tartásához való jog részeként. Ahhoz azonban, hogy a 8. cikket figyelembe lehessen venni, egy személy jó hírneve elleni támadás súlyosságának el kell érnie egy bizonyos szintet, és olyan módon kell megtörténnie, amely ellehetetleníti a magánélet tiszteletben tartásához való jog érvényesülését.

⁷⁶ L. <http://www.pf.uni-lj.si/media/final.programme.spy.in.the.sky.copy.pdf>

járművet azért, mert a jármű nagyon kicsi és/vagy nagyon csendes. Ez nemrégiben került bele a hongkongi adatvédelmi biztos személyes adatok kezeléséről szóló útmutatójába, amely bizonyos típusú drónokat különösen kifogásolhatónak talál:

„a drónok egyedi tulajdonságaik miatt sokkal inkább megsérthetik a magánélet védelméhez való jogot, mint a zárt láncú televíziós rendszerek (CCTV), mivel kisméretűek, hordozhatók, mobilak és olcsók, folyamatosan nyomon követhetik egy személy tevékenységét, olyan helyeken is, ahol nem számítanak rá, miközben egy szélesebb területet átfésülnek; a megfigyelés viszonylag rejtett formáját jelentik, mivel mobilak és a nyilvánosság számára gyakorlatilag nehéz megállapítani a kezelőik kilétét; és ha fejlett megfigyelési technológiákkal vannak felszerelve, mint például teleobjektívvel és infravörös érzékelőkkel, olyan bonyolult dolgokra is képesek, mint nagy távolságból vagy tárgyakon keresztül történő adatrögzítés, még hozzá nagy felbontással. A magánélet megsértésére kiválóan alkalmas eszközök káros hatásainak kiküszöbölése vagy csökkentése érdekében a drónok használatának különösen figyelniük kell az emberek magánélet védelméhez való jogának tiszteletben tartására.”⁷⁷

A szakasz azonban egy szinte utólag odavetett megjegyzéssel zárul: „A magánélet megsértése csak akkor indokolható, ha az *arányos a várható előnyökkel*” (kiemelés tőlem), ezzel alátámasztva ennek a szakasznak a kulcsfontosságú állítását, miszerint az RPA-k használatának vannak a magánéletet sértő, de indokolható módzatai.

A drónhasználattal végzett felelős újságírással kapcsolatban ki kell jelentenünk, hogy a magánélet és a családi élet védelméhez való joggal szemben előnyt élvez a nyilvánosság információhoz való jogának közérdekű célja. Mindenesetre a magánélet védelmével kapcsolatos egyetlen általános jogszabály sem lehet hasznos és kielégítő, mivel egy ilyen jogszabály elkerülhetetlenül túlságosan tág és általános lesz, és hipotetikus vagy elképzelt „fenyegetésekre” vagy „károkra” építi majd szabályrendszerét. Valójában az RPA-k használatát megkérdőjelező viták nagy részét az ügynevezett elővigyázatossági elv táplálja.⁷⁸ Ez a megközelítés egyszerűen figyelmen kívül hagyja vagy nem tulajdonít jelentőséget azoknak a véleményeknek, amelyek szerint az RPA-k nem jelentenek (nagy) veszélyt. Felmerülhet a kérdés: ki az a „mi”, aki kifogást emel? A vitákban részt vevő közösségek között jelentős társadalmi-gazdasági különbségek vannak. Az alacsony lakbérű ingatlanokban élő, kevésbé jómódú közösségek tagjai például üdvözlik az alacsonyan repülő RPA-k által biztosított védelmet a kisebb súlyú bűncselekményekkel és a garázdasággal szemben (amelyek valóban nagyon fontosak és aggasztók az áldozatok szempontjából, akik főleg az idősebb korosztályba tartoznak). Ha létezik „probléma”, akkor az nem az RPA-k *létezése*, sőt nem is az általuk szállított hasznos teher jellege/műszaki kapacitása, hanem a személyes információkkal/adatokkal való esetleges szándékos, szisztematikus *visszaélés*, ami a magánélet védelméhez való jog „súlyos” megsértését okozhatja. A rövid időn belül meg-

⁷⁷ Guidance on CCTV Surveillance and Use of Drones, www.pcpd.org.hk/english/resources_centre/publications/files/GN_CCTV_Drones_e.pdf. A legtöbb RPA távról sem hasonlít azokhoz, amelyekről az Útmutatóban szó van, mivel általában meglehetősen látványosak és nagyon zajosak!

⁷⁸ Adam THIERER: The Precautionary Principle in Information Technology Debates, <http://techliberation.com/2011/04/04/the-precautionary-principle-in-information-technology-debates/>

semmisített, véletlenül, esetlegesen vagy nem szándékosan megszerzett személyes adatokról (amelyek elárasszák a kezelő rendszerét) nem állítható megalapozottan, hogy felvetik a magánélethez való jog megsértését. Végezetül, a magánélet prioritásként kezelése könnyen orvosolható aggály, és elvileg semmi olyasmi nem merül fel vele kapcsolatban, amit az általános és emberi jogi törvények vagy a pilóta által vezetett légi járművekkel kapcsolatos szabályozás nem rendezne. Azok, akik folyamatosan és különösen érzékenyek a magánélet védelmének kérdéseire, nemcsak a távirányítású légi járművektől, hanem mindentől megijednek, ami potenciálisan sértheti a „magánszférát”. Komolyabbra fordítva a szót, az ilyen mániákusan egy dologra összpontosító látásmód súlyosan figyelmen kívül hagyja a távirányítású légi járművek használatával kapcsolatos igazi, komoly kérdéseket, nevezetesen azok integrálását a nemzeti nyitott légtérbe, a hitelesítést, a légi alkalmasságot, a pilóták képzését, az érzékelő-kikerülő technológiákat, a frekvenciakiosztást, az ellenőrző-irányító folyamatokat, az adatkapcsolatok biztonságát, a felelősséget és a felelősségbiztosítást.⁷⁹ Még a kibúvók is indokolhatók, bár „csak akkor, ha megalapozottan bizonyítható a közérdek. A fedett nyomozásnak tiszteletre méltó hagyományai vannak, kulcsszerepet játszik a törvénytelenségek leleplezésében, és létjogosultsága van minden nyitott társadalomban. Azonban ez a tevékenység is könnyen leértékelődhet, ha nem bizonyítható, hogy alkalmazását a közérdek indokolja.”⁸⁰ Mindenesetre a magánéletet védő, mentességellenes lobbinak meg kell értenie, hogy bizonyos esetekben mindez indokolható lehet.

2.4. Harmadik féltől származó felvételek

Ahogy a Reuters-jelentés megjegyzi:

„Egyre elterjedtebb gyakorlat, hogy magánszemélyek fénykép- és videofelvételeket ajánlanak fel a hírügynökségek számára, ami felveti a pilóta nélküli légi járművek kezelői által rendelkezésre bocsátott anyagok eredetiségének és kontextusának kérdését, valamint olyan felvételek megszerzésének etikai dilemmáit, amelyekhez az újságírók egyébként nem férhetnének hozzá. [...] A távirányítású légijármű-rendszerek használata néha megsérti a repülésre vonatkozó jogszabályokat, birtokháborításhoz vezethet, sértheti a magánélet védelméhez való jogot, vagy egyéb etikai aggályokat vethet fel, tehát az újságíróknak tisztában kell lenniük ezekkel a problémákkal, és át kell gondolniuk azokat, amikor arról döntenek, hogy felhasználják-e a másoktól származó légi felvételeket.”

Robert Picard, több mű társszerzője azt állítja, hogy az újságíróknak (és a médiaszervezeteknek) „egyre gyakrabban ajánlanak fel felvételeket harmadik felek, és ez rengeteg etikai kérdéshez vezet, mert az adott felvételek készítésének körülményeit is mérlegelni kell. Jogszabályba ütközött-e az elkészítésük? Sérült-e a magánélet védelméhez való jog az elkészítésük során?”⁸¹ Milyen jogi és etikai felelősség terheli az ilyen felvételeket felhasználó médiaszerve-

⁷⁹ Privacy vs UAS, <http://www.uasmagazine.com/articles/1054/privacy-vs-uas>

⁸⁰ L. PCC (68. lj.) 6.1. bek.

⁸¹ <http://www.frontlineclub.com/exploring-new-technology-with-drone-journalism/>

zetet? Ez egy komplex kérdés: „Ausztráliában, ha a médiának felkínált, pilóta nélküli légi jármű segítségével készült felvételeket illegálisan készítették, a CAA szerint a hatóság a drón kezelőjénél, nem pedig a műsorszolgáltatónál vagy médiavállalatnál vizsgálódik.” Ez azonban más joghatóságokban másképp is történhet. Egy példa az Egyesült Királyságból:

„Egy lancashire-i fotós figyelmeztetésben részesült (amit nem kifogásolt), mert engedély nélkül, jövedelemszerző kereskedelmi tevékenységre használta pilóta nélküli légi járművét. *A fotós az iskolai tüzésről kvadrokopterével készített felvételeket eladta több médiaszervezetnek is, bár nem rendelkezett a CAA engedélyével az eszköz kereskedelmi célú felhasználására. Pilóta nélküli légi járművet »légi munkára« használni kizárólag a CAA »engedélyével« lehet, annak garantálása érdekében, hogy betartsák a biztonsági előírásokat, és a kezelő teljes körű felelősségbiztosítással rendelkezzen.*” (Kiemelés tőlem.)⁸²

A közelmúltban az FAA új útmutatót adott ki „Repüléssel kapcsolatos videók vagy egyéb elektronikus média az interneten” címmel. Ez megjegyzi, hogy

„Egyre szaporodnak az interneten megjelenő, a repüléssel kapcsolatos tevékenységről készült videók és egyéb elektronikus felvételek. Ezekon a videofelvételeken olyan műveletek is láthatók, amelyek ellentétesek a 14 CFR-rel, a jogszabályokkal vagy a biztonságos repülési gyakorlattal. [...] Különösen meredeken emelkedik az interneten a pilóta nélküli légi jármű-rendszerek segítségével készített felvételek száma.”

Nagyon fontos, hogy a végrehajtási eljárásokat vagy cselekményt az RPA kezelőjével szemben folytassák le, és a „[repülésbiztonsági] ellenőröknek *ne legyen hatásköre annak elrendelésére vagy olyan javaslat tételére, hogy az interneten posztolt elektronikus tartalmat el kell távolítani.*” (Kiemelés tőlem.)⁸³

3. Zárszó

Noha a távirányítású légi járművek jogszerűen alkalmazhatók drónújságírás céljából – akár *ad hoc*, eseti alapon, akár általános vagy ágazati engedély alapján –, a „polgári szabadságjogok”, leggyakrabban az úgynevezett magánélet védelméhez való jog nevében folyamatosan napirenden vannak az ellenvélemények, aggályok és kihívások. Meg kell jegyeznünk, hogy ennek hangneme – inkább gyakran, mint ritkán – félelemkeltő, és a „mi lesz, ha” kérdésén alapszik, például a magánélet

„megsértésével kapcsolatos következő *botrány* a drónokról szóló történet. Nem a katonai drónokról, hanem a mezőgazdasági, katasztrófavédelmi és mentőszolgálati, régészeti, erdő- és ingatlangazdálkodási célra egyre gyakrabban használt drónokról van szó, többek között. [...] Londonban és

⁸² <http://www.caa.co.uk/application.aspx?appid=7&mode=detail&nid=2348>

⁸³ https://www.faa.gov/documentLibrary/media/Notice/N_8900.292.pdf

lakott területeken egy bizonyos magasság alatt tilos drónt használni. De vajon hányféleképpen lehet felhasználni egy kisméretű, csendes, gyors, távirányítású drónt? *Vajon mikor történik meg először*, hogy egy szabadságát töltő, napfürdőző politikust is „megörökít”? Ha egy helyről kizárják a nyilvánosságot vagy nem engedik be magánterületre, vagy ha egy helyszínt megostromolnak az újságírók, *meddig kell várni* arra, hogy egy drónnal jó minőségű légi felvételek készüljenek? (Kiemelés tőlem.)⁸⁴

Mégis, legjobb esetben, ezen antagonisztikus lobbis által képviselt érdekek egyszerűen csak *konkurens* vagy *ellentétes* érdekek. A versengő értékek vagy érdekek már csak ilyenek: versenyeznek. A Lordok Háza (most az Egyesült Királyság Legfelső Bírósága) meghatározta a versenyző jogok esetében alkalmazandó megközelítési módot, például amikor az információgyűjtés joga a nyilvánosság tájékozódáshoz való jogának előmozdítása érdekében szemben áll egy jog tiszteletben tartásához való joggal, adott esetben a magánélet és családi élet védelméhez való joggal:

„Először is, *önmagában* egyik sem élvez elsőbbséget a másikkal szemben. Másodsorban, ahol az értékek [...] ütköznek, ott szükség van arra, hogy az adott esetben érintett konkrét jogok jelentőségét alapos összehasonlításnak vessük alá. Harmadsorban, figyelembe kell venni minden egyes jogba történő beavatkozás vagy korlátozás esetében az indokokat. Végezetül, minden esetben el kell végezni az arányossági tesztet.”⁸⁵

Így egy adott tényállás vagy helyzet esetén elfogadható az is, ha X magánélethez való joga megsérül. De egy adott helyzetben ez indokolható lehet, mert a megfelelő mérlegelés során az adott körülmények között előnyben kell részesíteni a véleménynyilvánítás szabadságához való közérdekű jogot (azaz a nyilvánosság jogát arra, hogy egy közérdekű vitáról vagy témáról tájékoztatást kapjon). Ha egyszerűen kijelentjük, hogy valamilyen tevékenység a magánélethez való jog megsértése, az még önmagában nem döntő, nyomós érv, hanem mindössze a versenyző érdekek és értékek komplex mérlegelésének kiindulópontja. A magánélet védelmének elsődlegessége mellett kardoskodó korlátozéspártiak és a drónújságírási céljára távirányítású légi járműveket használók közötti feszültségben azt kell mérlegelni, hogy mennyire fontos a mentesség vagy védelem olyan tevékenységek esetében, amelyek célja hírek, információk gyűjtése a nyilvánosság tájékoztatására.⁸⁶

Eme írás legfontosabb állítása az, hogy egy demokratikus társadalomban a véleménynyilvánítás szabadságához való jog alapvető követelménye (és különösen a nyilvánosság tájékozódáshoz való joga) azt is jelenti, hogy alapesetben lehetőség van arra, hogy a távirányítású légi

⁸⁴ Jemima Kiss: *Worried About Your Privacy? Wait till the Drones Start Stalking You*, <http://www.theguardian.com/technology/2014/feb/09/privacy-concerns-google-streetview-facebook-drones>.

⁸⁵ Re S (a Child), [2003] EWCA Civ 963.

⁸⁶ Így ír Peter Forsskál 1759-ben: „És végül egy szabad társadalomban nagyon fontos jog az is, hogy az egyén szabadon hozzájárulhasson a társadalom jólétéhez. Azonban ha ez megtörténik, mindenki számára lehetővé kell tenni, hogy értesüljön a társadalom helyzetéről és a dolgok állásáról, és mindenki számára lehetővé kell tenni, hogy arról szabadon véleményt nyilváníthasson.” Peter FORSSKÁL: *Thoughts on Civil Liberty*, 21. bek.

járműveket „repülő kameraként” használják drónújságírás céljára.⁸⁷ Korlátozás(ok) csak kivételes esetben engedhető(k) meg: megfelelő, legitim cél érdekében, valamely nagyon szűken értelmezett és pontosan behatárolt kivétel alapján, illetve sürgető társadalmi szükséglet kielégítésére, amennyiben az elengedhetetlen egy demokratikus társadalomban.⁸⁸ Egy demokratikus társadalomban annyira alapvető szerepe van a szabad és felelős sajtónak, hogy az információ nyilvánosságra hozatalának, sőt *a nyilvánosságra hozatal megvalósításához szükséges eszközök bármilyen korlátozása* csak akkor engedhető meg, ha átmegy egy igen szigorú és igazságügyileg tesztelt szűrőn, aminek része például az a kérdés is, hogy a repülés korlátozása bizonyos légterekben és a korlátozásról szóló döntés folyamata jogszerű, legitim és arányos-e.

Az adatvédelemmel kapcsolatban az Egyesült Királyság Adatvédelmi Biztosának Hivatala arról tájékoztatta a Lordok Háza által vezetett, az uniós polgári célú drónhasználatra irányuló vizsgálatot,⁸⁹ hogy a (jelenleg hatályos) brit adatvédelmi törvény 32. cikke tartalmaz egy kivételt a felelős újságírás számára: „abban az esetben, ha távirányítású légitársaságok- és repülőgépek- rendszeres közérdeklődésre számot tartó kérdések kivizsgálásához használnak, ám az adatvédelmi előírásoknak való megfelelés ezt hátráltatná, lehetőség van mentességre”. (248. l.) Ebben a szelvényben Peter Lee angol jogász a következőt javasolta:

„A hatóságoknak meg kellene fontolniuk, hogy indítványozzák a gyors reagálási RPAS újságírás esetében egy olyan hasonló mentesség biztosítását az adatvédelmi és légtérhasználati szabályok alól, mint amelyet az Egyesült Királyság 1998-as adatvédelmi törvénye 32. szakasza biztosít az újságírás, művészi kifejezés és irodalom területén a véleménynyilvánítási szabadság védelme érdekében. Ha a távirányítású légitársaságok- és repülőgépek- rendszeres segítségével működő gyors reagálási újságírásnak ez a konkrét, fejlődő ága nem kap elég figyelmet, akkor minden bizonnyal megjelennek majd mindenféle felelőtlen, amatőr operatőrök, és megkísérelnek felvételek készíteni, majd eladni a hírügynökségeknek.

⁸⁷ L. pl. For Local TV News, There is Revolution in the Air, <https://www.minnpost.com/media/2015/04/local-tv-news-theres-revolution-air>; Experts Shed Light on Innovations in Newsrooms and Drone Journalism, <http://bit.ly/1HztE5w>

⁸⁸ Pedro Rivera v Brian Foley, Edward Yergeau, and Hartford Police Department, No. 3:14-cv-00196 (VLB); No Drone Surveillance of Crime Scene (Even From 150 Feet Above), Police Say, <http://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2015/03/30/no-drone-surveillance-of-crime-scene-even-from-150-feet-above-police-say/>; l. még <http://www.washingtonpost.com/news/volokh-conspiracy/wp/2015/04/10/n-y-court-legal-to-surreptitiously-photograph-people-in-their-homes-and-sell-those-photos/>; angol kontextus: Police Force Accepts PCSO Was Wrong to Stop Journalist Photographing Accident Scene, http://www.pressgazette.co.uk/content/police-force-accepts-pcso-was-wrong-stop-journalist-photographing-accident-scene?utm_medium=email&utm_campaign=2015-03-31&utm_source=Press+Gazette+-+Daily

⁸⁹ Civilian Use of Drones in the EU Report (58. l.); elhangzott az az aggály, hogy a következő GDPR-ben szereplő mentesség megfelelően stabil lesz-e, l. http://www.ifj.org/fileadmin/images/EFJ/EFJ_documents/Press_Freedom/20141104_press_publishers_and_journalists_comments_on_DAPIX_text_24_Oct_2014.pdf; Afraid of Data Protection? Become a Journalist, <http://www.scl.org/site.aspx?i=ed41698>. A kormány válaszában hangvételéből úgy tűnik, számos távirányítású légitársaság- és repülőgépek- rendszerrel kapcsolatos, konkrét intézkedést elleneznek, különösen a légiforgalmi szabályozáson kívül csöket, illetve a légiforgalmi rendeletek esetében is kesztyűs kézzel bánnának a kérdéssel. l. https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/417464/drones-9054-web.pdf, mindez összhangban van a jelenlegi, „csökkentsük a bürokráciát” törekvésekkel (de a cikk megírásának időpontjában kilátásban van a kormányváltás).

Ez pedig a balesetek jelentős kockázatát és a magánélet védelméhez való jog megsértésével kapcsolatos aggályokat hozza magával.⁹⁰

A teljes képhez azonban hozzátartozik az is, hogy a légitársaságok szabályozóinak meg kell érteniük és meg is kell barátkozniuk azzal a ténnyel, hogy a döntéseiket – ebben az összefüggésben arról, hogy felelős újságírás céljából ki kaphat engedélyt a repülésre, ha egyáltalán kaphat valaki ilyet, és milyen feltételekkel – az emberi jogok és a véleménynyilvánítási szabadsággal kapcsolatos ítélkezési gyakorlat végül úgyis megkérdőjelezi majd. Ezzel ellentétben, amikor a médiavállalatok, amatőr újságírók (és tartalomkésztők) távirányítású légi járműveket alkalmaznak, a légitársaságok szabályozása és az ezzel kapcsolatos jogszabályok új terep és új eszköz lesz a médiajogászok számára is – és amikor a légitársaságok szabályozó hatósága szabályozza a médiavállalatokat vagy az újságírókat (a közösségi, amatőr újságírókat is), eszköz-tárkban a médiajog és az azt alátámasztó alapelvek szolgálnak majd új eszközként.

A médiajogászok újabb terület rejtelmébe áthatják bele magukat: a légi jog rendelkezéseibe; hozzá kell szokniuk és alkalmazkodniuk kell az új feladathoz, a légitársaságok szabályozó hatóságokkal való kapcsolattartáshoz mind nemzeti, mind regionális és globális szinten, ami megkívánja majd tőlük egy számukra ismeretlen kultúra megértését – amely kultúrát ugyan tisztelni kell, de egyszerűen meg is kell kérdőjelezni, ahol csak lehet.

4. Függelék:

Letartóztatások és büntetőeljárások az Egyesült Királyságban⁹¹

Robert Knowles (46) saját készítésű repülőjével egy atom-tengeralattjáró feletti korlátozott légtérbe repült be. Ezenkívül videokamerával felszerelt drónjával illegális manőverrel túlságosan közel repült egy közúti hídhoz. Az alábbi vádakot emelték ellene: (1) Kisméretű, pilóta nélküli megfigyelő légi járművel építmény megközelítése 50 m-en belül (2009. évi légi irányítási rendelet 167. cikk) és (2) Nukleáris létesítmény fölötti repülés [2007. évi 2009. évi légi irányítási szabályok 3(2) rendelet (repülés korlátozása, nukleáris létesítmények)]. Az Egyesült Királyság Polgári Légiközlekedési Hatósága (Civil Aviation Authority – CAA) büntetőeljárást kezdeményezett ellene, azt állítva, hogy az ügy a szabadidős célú pilóta nélküli légi jármű repülésével kapcsolatban fontos biztonsági kérdéseket vet fel, a kerületi bíróság pedig 800 font bírság megfizetésére kötelezte. A CAA részére is megítéltek 3500 angol fontot perkoltsége fedezésére.⁹²

A staffordi bíróság két külön vádpontban bűnösnek talált egy férfit, aki kisméretű pilóta nélküli légijárművét átreptette az Alton Towers felett, veszélyeztetve ezzel az élményparkban

⁹⁰ <http://dronelaw.blogspot.co.uk/2015/03/the-recalcitrant-reports-from-lords.html>; Afraid of Data Protection? Become a Journalist (89. l.).

⁹¹ L. még Drones and the Law, <http://www.copterdrone.co.uk/Articles.asp?ID=255>

⁹² L. 83. l.; l. még Benjamyn Ian SCOTT: *The First UK Conviction for the Illegal Use of an Unmanned Aircraft and How It can Help Improve Regulation Within the EU*, http://www.lslx.com/bin/The_Aviation_Space_Journal_Year_XIV_no_1_January_March_2015.pdf

szórakozók biztonságát. A bíróság beidézte Mark Spencert (34), aki 2013. november 9-én kvadrokopterével több turisztikai látnivaló felett is átrepült a staffordshire-i helyszínen, közel irányítva a légi járművét az emberekhez, miközben a fedélzeti kamerával lefilmezte a repülést. A felvételt ezek után feltöltötte a YouTube-ra. A vádak a következők voltak: (1) a kisméretű, pilóta nélküli légi jármű közvetlen, szabad szemmel történő megfigyelésének elmulasztása [2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikk] és (2) kisméretű, pilóta nélküli megfigyelő légi járművel zsúfolt, forgalmas terület 150 méteren belüli megközelítése [2009. évi légi irányítási rendelet 2009, 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkek]. A bírák mindkét vétségért 150-150 font összegű bírság megfizetésére kötelezték Spencert, továbbá kötelezték arra is, hogy 250 font erejéig járuljon hozzá a CAA perköltségeihez.⁹³

Eddie Mitchell (49) szabadúszó fotóriportert letartóztatták, miközben egy kamerával felszerelt drónnal felvételeket készített egy halálos áldozatokkal is járó tüzesetről. Esetében rendzavarás gyanúja merült fel, később, 5 órás rendőrségi őrizetet követően vádemelés nélkül szabadon engedték. A légi járművet azonban a rendőrség lefoglalta. Az incidens vitatott eleme az volt, hogy a rendőrök megpróbálták tőle erővel elvenni az irányítószerkezetet és lehozni a repülőt.⁹⁴

Nigel Wilsont (42) azzal vádolják, hogy (1) elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni a drónt irányítás közben, és (2) a Polgári Légiközlekedési Hatóság rendelkezéseit megsértve olyan területek fölött repült át, ahol ezernél több személy tartózkodott. A tárgyalás új időpontja május 7., mivel az eredeti időpontban (április 16.) nem jelent meg a meghallgatáson, nyilvánvalóan ügyvédje tanácsára.⁹⁵ Az állítólagos bűncselekmények listáján hét rendbeli regisztrálatlan repülőgép-használat és 17 rendbeli légügyi szabálysértés szerepel:

- 2014. szeptember 13-án a liverpooli Anfield Stadionnál a Liverpool FC – Aston Villa FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 13-án a liverpooli Anfield Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépének röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 16-án a liverpooli Anfield Stadionnál a Liverpool FC – Ludogorets FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.

⁹³ <http://www.caa.co.uk/application.aspx?catid=14&pagetype=65&appid=7&mode=detail&nid=2364>

⁹⁴ <http://www.theguardian.com/world/2014/dec/31/photojournalist-police-arrest-drone-complaints>; <http://www.theguardian.com/uk-news/2014/dec/31/drone-photojournalist-arrested-gatwick-airport-near>

⁹⁵ <http://www.nottinghampost.com/Bingham-man-accused-flying-drone-City-Ground/story-26344892-detail/story.html>

- 2014. szeptember 16-án a liverpooli Anfield Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 17-én a nottinghami Nottingham Forest Stadionnál a Nottingham Forest FC – Fulham FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 17-én a nottinghami Nottingham Forest Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 21-én a leicesteri King Power Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 23-án Derbyben a Derby Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 23-án Derbyben a Derby Stadionnál, a Derby County FC – Reading FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 27-én a londoni Emirates Stadionnál az Arsenal FC – Tottenham FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 27-én a Westminster Palotánál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel, nevezetesen a Parlament épületével való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 27-én a Buckingham Palota előtt álló Queen Victoria emlékműnél elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a szemé-

- lyekkel és szerkezetekkel, nevezetesen a Buckingham Palotával való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
- 2014. szeptember 27-én Londonban a Temze folyó északi partjánál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépeinek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel, nevezetesen a HMS Belfasttal és a Sharrddal való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
  - 2014. szeptember 29-én Stoke-on-Trentben a Britannia Stadionnál, a Stoke City FC – Newcastle United FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
  - 2014. szeptember 30-án Derbyben a Derby Stadionnál, a Derby County FC – Bournemouth FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.
  - 2014. október 18-án Manchesterben az Etihad Stadionnál elmulasztotta közvetlenül, szabad szemmel figyelemmel követni kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgépeinek röppályáját annak érdekében, hogy elkerülje a személyekkel és szerkezetekkel való ütközést, megsértve ezzel a 2009. évi légi irányítási rendelet 166(3) és 241(6) cikkeit.
  - 2014. december 2-án Leicesterben a King Power Stadionnál a Leicester City FC – Liverpool FC labdarúgó-mérkőzés idején kisméretű, pilóta nélküli, megfigyelési célú repülőgéppel zsúfolt, forgalmas terület felett repült át a Polgári Légiközlekedési Hatóság engedélye nélkül, megsértve ezzel a House of Parliament 167(1), 167(2)(a) és 241(6) cikkeit.⁹⁶

FORDÍTOTTA: IPSO JURE FORDÍTÓIRODA

A FORDÍTÁST LEKTORÁLTA: REMÉNYI ÉDUA VÉNUSZ

⁹⁶ <http://dronelaw.blogspot.co.uk/2015/04/man-summoned-to-appear-at-uk-court-in.html>